

JURIDISKA INSTITUTIONEN
Stockholms universitet

Styrelsens lydnadsplikt i förhållande till bolagsstämmobeslut

Malin Larsson

Examensarbete i associationsrätt, 30 hp
Examinator: Henrik Karlström
Stockholm, Höstterminen 2016

**Stockholms
universitet**

Abstract

The board of directors in a Swedish limited liability company has an obligation to comply with instructions from the general meeting. Although the board of directors does not have an obligation to comply with instructions from a majority shareholder in a company, it can in fact choose to do so to a relatively large extent without risking any consequences for its actions. In reality the board of directors exposes itself to a risk to be removed by the general meeting by taking actions that does not correspond to instructions given by a majority shareholder, as an implication of the majority shareholder's power.

As a general rule, the obligation to comply with instructions from the general meeting arises when a resolution has been adopted at a general meeting. However, when a resolution has not been adopted in due order or otherwise contravenes the Companies Act (SFS 2005:551), the applicable annual reports legislation or the articles of association, the obligation to comply with instructions from the general meeting is not activated until three months has passed from the date when the resolution was adopted. This is not to be interpreted as an absolute prohibition against execution of all resolutions that someone potentially may bring proceedings against. First of all, it is possible for the shareholders to unanimously decide on instructions to the board of directors that shall be executed directly, although a resolution contravenes certain sections. Secondly, the board of directors does not always risk liability in damages when it complies with instructions from the general meeting where such instruction is void as being in violation of the Companies Act, the applicable annual reports legislation or the articles of association due to the fact that a member of the board of directors is only liable for damages that he or she causes intentionally or negligently.

The board of directors does not have a general veto right against resolutions adopted at a general meeting and are obligated to execute even unwise business decisions. Only in exceptional cases does the board of directors have a right to refuse to comply with instructions from the general meeting. In reality, the obligation to review instructions from the general meeting is less far-reaching than the Companies Act indicates. To avoid liability in damages, the board of directors basically only needs to respect sections in the Companies Act that protect a third party to avoid liability in damages.

Innehållsförteckning

Abstract	1
Förkortningar.....	4
1 Inledning.....	5
1.1 Introduktion	5
1.2 Syfte och frågeställningar	6
1.3 Avgränsningar	6
1.4 Metod och material	7
1.5 Terminologi	9
1.6 Disposition.....	9
2 Lydnadsplikten	10
2.1 Kompetensfördelningen mellan bolagsstämman och styrelsen.....	10
2.1.1 Bolagsstämmans kompetens	10
2.1.2 Styrelsens kompetens	11
2.2 Styrelseledamöternas rättsliga ställning och kort om lojalitetsplikten	12
2.3 Styrelsens lydnadsplikt	14
2.3.1 Mot vem har styrelsen en lydnadsplikt.....	15
2.3.2 Sanktioner vid brott mot lydnadsplikten	17
3 Bolagsstämmoanvisningar	19
3.1 Beslut och anvisningar.....	19
3.2 Bolagets angelägenheter	21
3.3 Bolagsstämamosammanträdet	22
3.3.1 Krav för att ett sammanträde ska vara en bolagsstämma	23
3.3.2 Överenskommelser mellan samtliga aktieägare	24
3.4 Bolagsstämmoanvisningars betydelse i skadeståndsfrågor	26
4 Fel i bolagsstämmobeslut	29
4.1 Automatiskt verkställighetsförbud?.....	30
4.2 SAS-principens inverkan på giltigheten av bolagsstämmobeslut.....	32
4.3 Något om de klanderbara felen.....	33
4.3.1 Formella fel	34
4.3.2 Materiella fel	35

4.3.3	Styrelsens klanderrätt	36
4.4	Nulliteter	37
4.4.1	Preskription vid nulliteter	38
4.5	Fel i kallelsen	39
4.5.1	Nulliteter eller klanderbara fel	39
5	Materiella gränser för lydnadsplikten	43
5.1	Anvisningar som uppenbart strider mot bolagets intresse	43
5.2	Straffbara handlingar och goda seder	49
5.3	Kärnan i kompetensfördelningen ej bibehålls	50
6	Avslutande reflektioner	53
	Käll- och litteraturförteckning	58

Förkortningar

ABL	Aktiebolagslag (2005:551)
ABL 10	Lag (1910:88) om aktiebolag
ABL 44	Lag (1944:705) om aktiebolag
ABL 75	Aktiebolagslag (1975:1385)
HD	Högsta domstolen
JT	Juridisk tidskrift
NJA	Nytt Juridiskt Arkiv
RB	Rättegångsbalk (1942:740)
SvJT	Svensk Juristtidning
VD	Verkställande direktör
HB	Handelsbalk (1736:1232)
ÅRL	Årsredovisningslag (1995:1554)

1 Inledning

1.1 Introduktion

Tidigare fanns det en uttrycklig bestämmelse om att styrelsen, med vissa undantag, var skyldig att följa anvisningar från bolagsstämman. Denna kodifiering av styrelsens lydnadsplikt togs bort i ABL 75, men lydnadsplikten anses trots detta fortfarande existera på grund av aktiebolagens hierarkiska organisationsstruktur.¹ Detta konstaterande kan vid första anblick tyckas oproblematiskt, men den lydnadsplikt som styrelsen har är oklar i sina konturer och därför problematisk på sina håll. Vart går egentligen gränsen för vad bolagsstämman med bindande verkan kan lämna anvisningar om? Är styrelsen bunden av bolagsstämmoanvisningar som går ut på att den ska begå bokföringsbrott eller anvisningar om att vidta åtgärder som kommer att leda till att bolaget blir skadeståndsskyldigt med miljonbelopp?

I vissa fall föreligger det ett fel i ett bolagsstämmobeslut på så sätt att någon bestämmelse i ABL inte har iakttagits vid beslutsfattandet eller att en materiell bestämmelse i ABL, tillämplig lag om årsredovisning eller bolagsordningen kommer att åsidosättas om bolagsstämmans beslut verkställs. I dessa fall, då det finns en risk för att ett beslut kommer att ogiltigförklaras av en domstol, hamnar styrelsen i en svår situation. Om ett beslut verkställs omedelbart kan konsekvensen bli att aktieägarnas rätt att få giltigheten av beslutet i fråga prövat i en klanderprocess närmast blir en chimär. Om en styrelse å andra sidan avvaktar med verkställighet av ett beslut så finns det en risk att bolaget går miste om en affärsmöjlighet. Vad faller egentligen inom ramen för styrelsens lydnadsplikt i denna situation?

Problemen upphör dock inte här. Styrelsen har en lagstadgad skyldighet att i vissa fall vägra att verkställa bolagsstämmoanvisningar enligt 8 kap. 41 § 2 st. ABL. Om styrelsen rättar sig efter en anvisning trots att den egentligen skulle ha vägrat enligt detta lagstadgande löper den en risk att bli skadeståndsskyldig. Hur ingående bör styrelsen pröva giltigheten av anvisningar för att vara säker på att undgå skadeståndsskyldighet och finns det någon reell risk för att styrelsen ska bli skadeståndsskyldig gentemot bolaget om den rättar sig efter det som bolagsstämman har uttryckt som sin vilja, även om den har en legal skyldighet att vägra?

---

¹ Åhman, Behörighet och befogenhet i aktiebolagsrätten s. 598 f. och prop. 1975:103 s. 382 f.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att fastställa vad styrelsens lydnadsplikt faktiskt innebär samt att utreda om denna lydnadsplikt i realiteten har någon sanktion. För att svara på denna övergripande frågeställning kommer flera delfrågor att behandlas:

- (i) mot vem har styrelsen sin lydnadsplikt,
- (ii) vad krävs för att lydnadsplikten ska aktiveras,
- (iii) vid vilken tidpunkt inträder styrelsens lydnadsplikt och
- (iv) vad omfattas av undantagen från styrelsens lydnadsplikt.

Ytterligare en aspekt (v) vilka aktiebolagsrättsliga konsekvenser som potentiellt kan aktualiseras då styrelsen agerar utanför ramarna för sin lydnadsplikt kommer genomgående att diskuteras i samband med att de olika delfrågorna behandlas.

Frågeställningarna kommer att besvaras utifrån rättsläget *de lege lata*.

1.3 Avgränsningar

Styrelsens lydnadsplikt i förhållande till bolagsstämmobeslut kommer att vara utgångspunkten i denna uppsats. Då relationen mellan bolagsstämman och styrelsen står i fokus är det enbart dessa två bolagsorgan som kommer att behandlas. Bolagsstämmananvisningar som strider mot ABL, tillämplig lag om årsredovisning eller bolagsordningen i ett aktiebolag är undantagna från styrelsens lydnadsplikt. Eftersom bolagsordningar ser olika ut i aktiebolag kommer fokus inte att ligga på anvisningar som strider mot bestämmelser i en bolagsordning. Beslut som strider mot tillämplig lag om årsredovisning, i regel ÅRL, kommer inte att behandlas. När skadestånd diskuteras så kommer uttalandena att vara generella och utgå ifrån att samtliga styrelseledamöter står bakom åtgärder som styrelsen vidtar och är lika aktiva i styrelsens arbete.

Utanför denna uppsats faller även tolkning av bolagsstämmobeslut och andra viljeförklaringar. Det förutsätts således genomgående att exempelvis samtycken som har lämnats till åtgärder är giltiga. Läsaren bör dock notera att det finns en diskussion om definitionen av bolagsstämmobeslut i de fall då en särskild rättsverkan inträder när en minoritet av de på en bolagsstämma angivna aktierna ställer sig bakom en viss ståndpunkt.² Vidare kommer varken andra påföljder än rent aktiebolagsrättsliga sanktioner eller processuella aspekter att behandlas inom ramen för denna uppsats.

---

² Se Båvestam, Särskild granskning s. 39 ff. och Svernlöv, Justeringar i 29 kap. aktiebolagslagen, JT 2009/10 s. 211-222 på s. 212 ff.

Avgränsningarna görs för att det ska kunna föras en så stringent diskussion som möjligt med fokus på styrelsens lydnadsplikt. För att uppnå det syftet och begränsa uppsatsens omfång är avgränsningar nödvändiga.

1.4 Metod och material

För att läsaren ska ha möjlighet att själv utvärdera slutsatser och ställningstaganden är det viktigt att redogöra för det metodval som har gjorts.³

Det material som har används för att fastställa vad styrelsens lydnadsplikt innebär och omfattar är lagtext, förarbeten, praxis och doktrin. När dessa rättskällor används för att systematisera och tolka gällande rätt är det den rättsdogmatiska metoden som används.⁴ Denna metod lämpar sig väl för den typ av undersökning som denna uppsats ämnar till att vara eftersom rättsdogmatikens uppgift är att fastställa gällande rätt.⁵ Vid lagtolkning inom ramen för den rättsdogmatiska metoden är det allmänt accepterat att använda motsatsslut, bokstavstrogen- och ändamålsinriktad tolkning,⁶ vilket också kommer att göras i denna uppsats för att fastställa gällande rätt. I viss mån kommer även gällande rätt att analyseras och det kommer att diskuteras hur lydnadsplikten så som den ser ut på pappret förhåller sig till de risker för sanktioner som styrelsen utsätter sig för då den vidtar åtgärder som står i strid med eller faller utanför dess lydnadsplikt.

Uttrycket rättsanalytisk metod används ibland för att beskriva en analys av rättsregler.⁷ En skillnad mellan den rättsdogmatiska- och den rättsanalytiska metoden är att den förstnämnda har en rättskällelära koppad till sig medan den rättsanalytiska metoden inte utesluter att annat material, exempelvis material från andra vetenskapliga discipliner, kan användas och läggas till grund för en analys.⁸ Det går dock att argumentera för att det även inom ramen för den rättsdogmatiska metoden finns utrymme för en friare argumentation. Kleineman menar att det inom rättsdogmatiken går skiljelinje mellan en bunden och en fri argumentation. Det som karakteriserar den förstnämnda argumentationslinjen är att rättskälleläran iakttas strikt medan det inom ramen för den friare argumentationslinjen även är tillåtet att söka efter andra argument.⁹ Av särskilt intresse när aktiebolag diskuteras är att dessa verkar i en affärsmässig miljö och lagstiftaren har haft som en målsättning med lagstiftningen att främja en aktiv ägarfunktion i aktiebolagen.¹⁰ Vissa argument och tolkningar i denna uppsats bygger på vad som är lämpligt i en affärsmässig miljö. Detta är dock något som förarbetena lämnar utrymme

---

³ Dahlman, Neutralitet i juridisk forskning s. 88f.

⁴ Peczenik, Juridikens teori och metod s. 33 ff.

⁵ Sandgren, Rättsvetenskap för uppsatsförfattare s. 43.

⁶ Kleineman, Rättsdogmatisk metod s. 21.

⁷ Kleineman, Rättsdogmatisk metod s. 24.

⁸ Sandgren, Rättsvetenskap för uppsatsförfattare s. 45 f.

⁹ Kleineman, Rättsdogmatisk metod s. 27.

¹⁰ Prop. 1997/98:99 s. 75 f. och Dotevall, Aktiebolagsrätt s. 206.

för, varför dylika argument och tolkningar trots allt har stöd i en rättskälla och kan anses ske inom ramen för den rättsdogmatiska metoden.

Även om den metod som används i denna uppsats möjligtvis är något långtgående för att falla in under en snäv tolkning av den rättsdogmatiska metoden är de metodproblem som har uppstått karaktäristiska för denna juridiska metod. Något problem med att välja ut relevant material, som är karaktäristiskt för den rättsanalytiska metoden med ett friare förhållningssätt till materialet, har inte uppstått.

Fördelen med den rättsdogmatiska metoden är att det går att kontrollera tillförlitligheten av uppsatsen genom att beakta det material som har används eftersom det finns en rättskällelära som är kopplad till denna metod. Det uppstår inte heller några svårigheter att utreda vilket material som ska användas för att undersöka problem.¹¹ Vidare möjliggör den rättsdogmatiska metoden en intersubjektiv kontroll av resultatet; det vill säga slutsatserna kan kontrolleras och en person som undersöker samma problem med samma metod ska i huvudsak komma fram till samma resultat.¹² En svaghet med den rättsdogmatiska metoden är att den inte intresserar sig för själva tillämpningen av normer och den bidrar därför inte med den verklighetsförståelse som en empirisk metod gör.¹³

Rättskällornas betydelse kan skilja sig åt mellan olika rättsområden och deras betydelse beror bland annat på hur utförlig lagtexten och förarbetena är på området.¹⁴ Förarbetena till ABL är tämligen utförliga och de har därför används för att fastställa gällande rätt i relativt stor omfattning i denna uppsats. Praxis är inte lika framträdande bland rättskällorna på aktiebolagsrättens område. Det finns få prejudikat och de avgöranden som finns är inte speciellt klargörande.¹⁵ Av denna anledning har praxis fått en mindre framträdande roll som rättskälla inom ramen för denna uppsats. I vissa fall har prejudikat från andra associationsrättsliga områden då lagen om ekonomiska föreningar varit tillämplig använts som stöd för slutsatser eftersom det finns stora likheter mellan lagstiftningen om ekonomiska föreningar och den aktiebolagsrättsliga lagstiftningen. Flertalet av de bestämmelser som finns i ABL har en materiell motsvarighet i tidigare aktiebolagslagar och förarbetena på området hänvisar ofta tillbaka till äldre förarbeten.¹⁶ På grund av detta har äldre förarbeten används för att fastställa gällande rätt.

Det finns ett nära släktskap mellan de nordiska länderna på aktiebolagsrättens område och framförallt i frågor som rör organisationen i aktiebolag var överensstämmelsen mellan den finska och den svenska aktiebolagslagen tidigare stor.¹⁷ I den här framställningen används emellanåt den finska författaren Taxells argument för att underbygga vissa påståenden. Detta sker dock endast på ett komplementär och konfirmerande sätt.¹⁸ Anledningen till att det hänvisas till just Taxells verk är att dessa generellt beaktas i den svenska doktrinen på

¹¹ Sandgren, Rättsvetenskap för uppsatsförfattare s. 44.

¹² Sandgren, Rättsvetenskap för uppsatsförfattare s. 39 och s. 13 f.

¹³ Kleineman, Rättsdogmatisk metod s. 24.

¹⁴ Kleineman, Rättsdogmatisk metod s. 21.

¹⁵ Almlöf, Bolagsorganens reglering och dess ändamålsenlighet s. 28.

¹⁶ Prop. 1997/98:99 s. 186 ff. och prop. 2004/05:85 s. 492 f.

¹⁷ Taxell, Aktiebolagets organisation s. 1; SOU 1971:15 s. 75 och prop. 1975:103 s. 68.

¹⁸ Se Bogdan, Komparativ rättskunskap s. 43 ff.

området. Detta komparativa inslag kommer dock inte att ha mer än en tjänande funktion¹⁹ och finsk rätt kommer inte att ha en med ABL jämförbar position.

1.5 Terminologi

Begreppet bolagsstämma används för både mötet bolagsstämma och för organet bolagsstämma.²⁰ Det bör inte uppstå några tveksamheter kring vad som åsyftas i uppsatsen på grund av sammanhanget begreppet används i. När det har bedömts finnas en risk för begreppsförvirring uttrycks det explicit när det är sammanträdet bolagsstämman som åsyftas.

Angående valet av termen bolagsstämman hänvisas i första hand till lagtexten i 8 kap. 41 § 2 st. ABL där termen anvisning används. I ABL 44 användes uttrycket särskilda föreskrifter i det lagstadgande som tidigare reglerade styrelsens lydnadsplikt. En annan i doktrinen vanligt förekommande term som motsvarar anvisningar i den bemärkelse som begreppet används i denna uppsats är direktiv.²¹

1.6 Disposition

I det inledande avsnittet kommer grunden för styrelsens lydnadsplikt att presenteras översiktligt för att sätta ramarna för denna uppsats. I avsnitt tre kommer fokus att ligga på att klargöra vad som krävs för att styrelsens lydnadsplikt ska aktiveras. Därefter, i avsnitt fyra, följer en övergripande redogörelse för klanderbara bolagsstämmobeslut och nulliteter. Syftet med detta avsnitt är att visa på problem som styrelsen ställs inför då ett beslut från bolagsstämman potentiellt kan förklaras ogiltigt av en domstol och att utreda vid vilken tidpunkt som styrelsens lydnadsplikt uppstår. I avsnitt fem kommer undantagen från styrelsens lydnadsplikt att diskuteras. En diskussion om vilka sanktioner som kan bli aktuella för styrelsen då den inte rättas sig efter anvisningar kommer att föras löpande i texten.

Dispositionen är vald utifrån frågeställningarna och med undantag för det inledande avsnittet är tanken att varje frågeställning behandlas i varsitt avsnitt och sedan sammanställs reflektionerna i en avslutande del där den övergripande frågeställningen besvaras.

---

¹⁹ Se Strömholm, Användning av utländskt material i juridiska monografier. Några anteckningar och förslag, SvJT 1971 s. 251-263 på s. 253.

²⁰ Almlöf, Bolagsorganens reglering och dess ändamålsenlighet s. 187 och Johansson, Bolagsstämma s. 65.

²¹ Stattin, Företagsstyrning s.128 f.

2 Lydnadsplikten

I detta avsnitt så kommer utgångspunkterna för denna uppsats att presenteras. Tanken är att ge en översiktlig bild av kompetensfördelningen i aktiebolag samt att skapa en grundläggande förståelse för styrelsens lydnadsplikt.

2.1 Kompetensfördelningen mellan bolagsstämman och styrelsen

På grund av att bolagsstämman är det högsta beslutande organet i ett aktiebolag har den kompetens att (i) fatta beslut i de ärenden som uttryckligen anges i ABL samt att (ii) om inte annat följer av lag eller bolagsordning, besluta i alla frågor som inte uttryckligen hör till andra bolagsorgans exklusiva kompetens.²² I detta avsnitt kommer det på ett övergripligt plan att klarläggas vad som faller inom bolagsstämmans respektive styrelsen kompetensområde och hur detta påverkar i vilken omfattning bolagsstämman kan lämna bindande anvisningar till styrelsen.

2.1.1 Bolagsstämmans kompetens

Tanken är att vissa ärenden alltid ska behandlas av bolagsstämman och för att garantera aktieägarna en rätt att få vara med i beslutsfattandet av vissa centrala frågor i bolag har lagstiftaren föreskrivit att vissa beslut alltid måste fattas av bolagsstämman. Av denna anledning finns det ett krav i ABL på att ett sammanträde, årstämma, ska hållas senast sex månader från ett räkenskapsårs utgång enligt 7 kap. 10 § ABL. På årsstämman är det obligatoriskt att fatta beslut om fastställande av årsredovisning och balansräkning, vinst- och förlustdispositioner, ansvarsfrihet för styrelse och VD samt att fatta beslut i andra ärenden som enligt ABL eller bolagsordningen ska behandlas. Exempel på det sistnämnda är val av revisor och styrelseledamöter.²³ För börsbolag ska det även beslutas om riktlinjer för ersättning till bolagets VD och övriga ledande befattningshavare.

Utöver de ärenden som måste behandlas på en årsstämma har lagstiftaren tillförsäkrat bolagsstämman beslutanderätten i vissa viktiga bolagsangelägenheter. Exempel på sådana viktiga ärenden är ändring av bolagsordning enligt 3 kap. 4 § ABL, sammanläggning och uppdelning av aktier enligt 4 kap. 46-50 §§ ABL, vinstutdelning enligt 18 kap. ABL och likvidation enligt 25 kap. 1 § ABL. För att ett bolag ska kunna fatta beslut i dessa ärenden

---

²² Bergström och Samuelsson, Aktiebolagets grundproblem s. 74 och SOU 1995:44 s. 77.

²³ Prop. 2004/05:85 s. 291 f. och prop. 1997/98:99 s. 98 f.

finns det ibland ett behov av att hålla ett sammanträde, extra bolagsstämma, enligt 7 kap. 13 § ABL för att beslut i laga ordning kan fattas av bolagsstämman.

Utöver den exklusiva beslutanderätt som bolagsstämman har i vissa frågor anses den, på grund av den hierarkiska organisationsstrukturen i svenska aktiebolag, som utgångspunkt ha rätt att lämna anvisningar till styrelsen i förvaltningsfrågor. Gränsen för denna anvisningsrätt går där lagstiftaren har valt att ge styrelsen exklusiv kompetens.²⁴ Delvis kan således bolagsstämmans kompetens bestämmas negativt genom ett motsatslut. I de ärenden där lagstiftaren har valt att ge styrelsen exklusiv kompetens saknar bolagsstämman följaktligen kompetens.²⁵

Av den övergripande redogörelsen ovan följer att bolagsstämman är ett beslutsfattande organ som av lagstiftaren har tillförsäkrats beslutsmakten i flera större frågor som kan aktualiseras i ett bolag. Bolagsstämmans beslutanderätt utövas på ett sammanträde; en årsstämma eller en extra bolagsstämma. Bolagsstämman kan sägas ha kompetens att fatta beslut i alla ärenden som rör bolaget med tre undantag (i) bolagsstämman kan inte råda över i ABL tvingande regler, (ii) bolagsstämman kan inte företräda bolaget i förhållande till tredjeman och (iii) bolagsstämman kan inte fatta beslut i frågor där beslutanderätten har förbehållits ett annat organ i bolaget.²⁶

2.1.2 Styrelsens kompetens

Styrelsen i ett aktiebolag kan sägas ha två huvudfunktioner. Den första funktionen är en intern funktion som innebär att styrelsen svarar för bolagets organisation och förvaltningen av bolagets angelägenheter. Den andra externa funktionen som styrelsen har innebär att den företräder bolaget i förhållande till tredjeman. Det väsentliga lagrummet som är grunden för styrelsens kompetens är 8 kap. 4 § ABL där det framgår att styrelsens huvuduppgift är att ansvara för förvaltningen av bolagets angelägenheter. Vad som ska läsas in i begreppet förvaltning av bolagets angelägenheter är dock något oklart. Den allmänna uppfattningen tycks vara att detta begrepp inkluderar alla åtgärder som inte i ABL uttryckligen har förbehållits bolagsstämman.²⁷ Utöver styrelsens huvuduppgifter så har den vissa uppgifter som regleras särskilt i ABL, exempelvis att företräda bolaget, utse VD och att upprätta en arbetsordning.²⁸

Reglerna om styrelsens kompetens har tidigare kritiserats för att vara oklara och det har påpekats att klargöranden av vad som hör till styrelsens ansvarsområde skulle medföra att skadeståndsbestämmelserna skulle få en bättre verkan. Mot denna bakgrund har styrelsens

---

²⁴ Johansson, Bolagsstämma s. 177; Se avsnitt 2.1.2.

²⁵ SOU 1941:9 s. 321.

²⁶ Almlöf, Bolagsorganens reglering och dess ändamålsenlighet s.188.

²⁷ Bergström och Samuelsson, Aktiebolagets grundproblem s. 78; SOU 1941:9 s. 321 och Pehrson, Lagstiftning och forskning inom den centrala förmögenhetsrätten - Aktiebolags- och börsrätt, SvJT 1988 s. 262-280 på s. 272.

²⁸ Skog, Rodhes Aktiebolagsrätt s.159 och SOU 2009:34 s. 207.

kompetensområde numera blivit mer detaljreglerat än vad som tidigare var fallet. Regleringen av styrelsens kompetens är dock fortfarande vida till sin formulering. Detta är ett medvetet drag från lagstiftarens sida och är motiverat av den anledningen att förhållandena i bolag kan skifta kraftigt med hänsyn till bland annat arten och omfattning av ett bolags verksamhet. Av denna anledning skulle det inte vara möjligt att närmare precisera styrelsens uppgifter på ett sätt som är passande i alla aktiebolag. Det verksamhetsföremål och det vinstsyfte som ett aktiebolag som utgångspunkt har är dock naturliga begränsningar av vad som ryms inom förvaltnings-begreppet i ett specifikt bolag.²⁹

Vissa preciseringar av styrelsens kompetens har dock gjorts i lagtexten och numera framgår det explicit att styrelsen är ansvarig för att se till att bolagets organisation är utformad så att bokföringen, medelsförvaltningen och bolagets ekonomiska förhållanden kontrolleras på ett betryggande sätt. Detta bör i praktiken innebära att styrelsen är ansvarig för att bolaget ska ha handläggningsrutiner, riktlinjer för förvaltningen av bolagets medel, en fortlöpande kommunikation mellan befattningshavarna och andra rutiner och funktioner som är kvalitetssäkrande.³⁰ Dessa preciseringar av styrelsens kompetens omfattas av förvaltnings-begreppet men är särskilt reglerade av pedagogiska skäl.³¹

Av det som redogjorts för ovan följer att begreppet förvaltning sannolikt har en något skiftande innebörd i olika bolag beroende på bolagets storlek och verksamhet. Generellt kan det dock konstateras att förvaltning är ett vidsträckt begrepp och att styrelsens legala kompetens och behörighet är tämligen långtgående.³²

2.2 Styrelseledamöternas rättsliga ställning och kort om lojalitetsplikten

I 1848 års aktiebolagslag ansågs styrelseledamöterna som sysslomän och reglerna i 18 kap. HB var tillämpligt på deras uppdrag.³³ Denna syn på styrelseledamöternas rättsliga ställning tycks ha varit den härskande även vid tillkomsten av ABL 10. I förarbetena till ABL 10 konstaterades att styrelseledamöternas skadeståndsansvar inte nödvändigtvis behövdes regleras i ABL 10 eftersom det redan ansågs följa av allmänna regler om sysslomän.³⁴ I förarbetena till ABL 44 anges det att styrelsen "... såsom bolagets ledande och förvaltande organ äro skyldiga att i sitt handlande för bolaget söka befrämja dettas intresse. Denna allmänna skyldighet följer av den sysslomannaställning, som styrelseledamöterna och verkställande direktör såsom organ för bolag få anses intaga i förhållande till detta."³⁵

---

²⁹ Dotevall, Aktiebolagsrätt s. 267.

³⁰ Prop. 1997/98:99 s.78 f och prop. 2004/05:85 s. 308 f.

³¹ Åhman, Behörighet och befogenhet i aktiebolagsrätten s. 518 och SOU 1941:9 s. 325.

³² NJA 1960 s. 698 och Båvestam, Aktiebolagsstyrelsens möjligheter att delegera sina uppgifter med ansvarsreducerande verkan, JT 2000/01 s. 252–277 på s. 256.

³³ Svernlöv, Styrelse- och VD-ansvar i aktiebolaget s. 17 f.

³⁴ Prop. 1910:54 s. 99 och Svernlöv, Styrelse- och VD-ansvar i aktiebolaget s. 20 f.

³⁵ SOU 1941:9 s. 323.

Hemström och Giertz är av uppfattningen att styrelseledamöterna blir bolagets syssломän då de accepterar att ingå i styrelsen i ett aktiebolag. Detta menar de är en konsekvens av att styrelseledamöterna åtar sig att sköta bolaget på ett acceptabelt sätt, vilket har sin sanktion i skadeståndsreglerna i 29 kap. 1 § ABL.³⁶ Även i förarbetena tycks uppfattningen att styrelseledamöterna är bolagets syssломän, dock möjligtvis av en särskild ställning, vara den förhärskande.³⁷ Andra uppfattningar finns dock. En syn på styrelseledamöternas rättsliga ställning i förhållande till bolaget är att de intar en rättslig ställning *sui generis*.³⁸ Ytterligare en uppfattning, som får anses som avvikande, är att styrelseledamöterna är aktieägarnas, och inte aktiebolagets, syssломän.³⁹

Omständigheter som talar för att betrakta styrelseledamöter som syssломän är att de har ett uppdrag att förvalta ett bolags förmögenhet.⁴⁰ Vidare innehar de ett förtroendeuppdrag, vilket återspeglas i att styrelseledamöterna kan entledigas utan att det föreligger någon egentlig grund för det och utan att något anställningsskydd kan komma i fråga.⁴¹ Mot att styrelseledamöter ska ses som syssломän kan anföras att de som huvudregel inte ensamma kan teckna bolagets firma och att styrelsen agerar och fattar beslut kollektivt.⁴²

Rättsläget får anses oklart i fråga om styrelseledamöternas rättsliga ställning.⁴³ Det råder dock, trots eventuella meningsskiljaktigheter i frågan om huruvida styrelseledamöter är att se som syssломän eller inte, enighet om att de har en lojalitetsplikt och en skyldighet att agera för bolagets bästa.⁴⁴ Om de genom sitt agerande åsidosätter denna lojalitetsplikt kan de bli skadeståndsansvariga enligt reglerna i 29 kap. ABL.⁴⁵

Exakt hur lojalitetsplikten påverkar styrelseledamöternas skadeståndsansvar och i vilka situationer som de anses åsidosätta denna lojalitetsplikt är inte helt klart. Sannolikt har lojalitetsplikten dock sin främsta betydelse som en positivt utfyllande regel då bolagsstämмоanvisningar och andra instruktioner till styrelsen saknas. Det är dock inte uteslutet att lojalitetsplikten i vissa situationer kan få en negativt utfyllande verkan på så vis att styrelsen på ett lämpligt sätt anses skyldig att avvika från en bolagsstämмоanvisning för att på bästa sätt rättshandla i enlighet med bolagets intresse.⁴⁶

---

³⁶ Hemström och Giertz, Bolagens rättsliga ställning s. 100.

³⁷ Prop. 1975:103 s. 540; prop. 1997/98:99 s.187 och Östberg, Styrelseledamöters lojalitetsplikt s.131.

³⁸ Dotevall, Skadeståndsansvar för styrelseledamot och verkställande direktör s. 277.

³⁹ Hagströmer, Om aktiebolag enligt svensk rätt s. 240 f.

⁴⁰ Östberg, Styrelseledamöters lojalitetsplikt s. 136.

⁴¹ Johansson, Bolagsstämma s. 345 och Hemström och Giertz, Bolagens rättsliga ställning s. 406.

⁴² Östberg, Styrelseledamöters lojalitetsplikt s. 136.

⁴³ Östberg, Styrelseledamöters lojalitetsplikt s. 135.

⁴⁴ Dotevall, Bolagsledningens skadeståndsansvar s.155; Bergström och Samuelsson, Aktiebolagets grundproblem s. 74 och Nicander, Lojalitetsplikt före, under och efter avtalsförhållanden, JT 1995/96 s. 31-49 på s. 45.

⁴⁵ Stattin, Företagsstyrning s. 262.

⁴⁶ Åhman, Behörighet och befogenhet i aktiebolagsrätten. s. 653 och Nial, Till frågan om kompetensfördelning mellan stämма och styrelse i aktiebolag s. 336.

2.3 Styrelsens lydnadsplikt

Sedan den första aktiebolagslagen 1848 har aktiebolag varit hierarkiskt organiserade med bolagsstämman som det högsta bolagsorganet. Tidigare så fanns det en explicit lagregel om att styrelsen, med vissa undantag, var skyldig att följa anvisningar från bolagsstämman. Denna lagbestämmelse togs bort när ABL 75 infördes, men rättsläget anses trots detta vara oförändrat i frågan på grund av aktiebolagens hierarkiska organisationsstruktur.⁴⁷ Styrelsen i aktiebolag är således som utgångspunkt fortfarande skyldig att följa bolagsstämmananvisningar.⁴⁸ En anvisning kan vara en instruktion om att styrelsen ska utföra något eller underlåta att agera på ett visst sätt.⁴⁹ När det talas om anvisningar kan det både röra sig om beslut som bolagsstämman fattar i ärenden där styrelsen endast har en verkställande funktion och beslut som bolagsstämman fattar i ärenden där styrelsen har en egen kompetens.⁵⁰

Indirekt så kan bolagsstämmans anvisningsrätt och styrelsens därmed korresponderande lydnadsplikt sägas ha kommit till uttryck i 8 kap. 41 § 2 st. ABL. Av detta lagstadgande kan slutsatsen dras att styrelsen har en lydnadsplikt i förhållande till anvisningar som har tillkommit på ett korrekt sätt och som inte strider mot någon materiell bestämmelse i ABL, tillämplig lag om årsredovisning eller bolagsordningen. Utgångspunkten, som framgår indirekt av lagtexten, är således att styrelsen ska rätta sig efter de anvisningar som bolagsstämman beslutar om såsom exempelvis en anvisning om att ingå ett avtal eller ett förbud mot att sälja bolagets fasta egendom.⁵¹ Detta gäller som huvudregel även om styrelsen anser att de beslut som bolagsstämman fattar är affärsmässigt olämpliga.⁵²

Att styrelsen har en skyldighet att verkställa bolagsstämmans beslut i de fall då ett beslut till sin karaktär är sådant att det måste avgöras av bolagsstämman är tämligen uppenbart. Det får även anses framgå indirekt av lagstadgandet i 7 kap. 35 § ABL, där det stadgas att styrelsen företräder bolaget och tecknar dess firma. Om styrelsen inte skulle vara skyldig att rätta sig efter beslut som bolagsstämman fattade i ärenden där den har exklusiv beslutanderätt skulle styrelsen i praktiken närmast tillerkännas en vetorätt i dessa frågor eftersom bolagsstämman själv inte kan verkställa beslut. Detta skulle stå i strid med lagstiftarens intentioner bakom att tillförsäkra bolagsstämman en exklusiv beslutanderätt. Utöver att fatta beslut i dessa ärenden anses bolagsstämman ha en rätt att lämna anvisningar till styrelsen inom ramen för förvaltningen som i regel är bindande för styrelsen.⁵³

---

⁴⁷ Nial, Till frågan om kompetensfördelning mellan stämma och styrelse i aktiebolag s. 334 f och prop. 1975:103 s. 382 f.

⁴⁸ Andersson m.fl., Aktiebolagslagen. En kommentar, kommentaren till 8 kap. 41 §, punkten 3 och Östberg, Styrelseledamöters lojalitetsplikt s. 251 f.

⁴⁹ Stattin, Företagsstyrning s. 127 f.

⁵⁰ Stattin, Företagsstyrning s. 199 och Östberg, Styrelseledamöters lojalitetsplikt s. 252

⁵¹ Nial, Till frågan om kompetensfördelning mellan stämma och styrelse i aktiebolag s. 335 och Dotevall, Bolagsledningens skadeståndsansvar s. 42.

⁵² Dotevall, Bolagsledningens skadeståndsansvar s. 117.

⁵³ Prop. 1975:103 s. 236 och NJA 1960 s. 698.

I de fall då en bolagsstämмоanvisning strider mot ABL, tillämplig lag om årsredovisning eller bolagsordningen så framgår det direkt av lagtexten att styrelsen inte ska följa sådana anvisningar. Rättsläget är i princip detsamma både med avseende på anvisningar i ärenden där styrelsen har en rent verkställande funktion och anvisningar som bolagsstämman beslutar om rörande förvaltningen i bolaget, dock att den laglighetsprövning styrelsen ska göra av anvisningar tenderar att bli svårare i den sistnämnda situationen.⁵⁴

Styrelsens lydnadsplikt har en sanktion i skadeståndsansvaret i 29 kap. 1 § ABL. I detta lagrum stadgas att styrelseledamöterna kan bli ersättningsskyldiga i förhållande till bolaget om de inom ramen för sitt uppdrag uppsåtligt eller av oaktsamhet orsakar bolaget skada. Vidare har bolagsstämman makten att entlediga styrelseledamöterna från deras uppdrag enligt 8 kap. 14 § ABL, varför denna konsekvens potentiellt kan aktualiseras i de fall då styrelsen inte följer anvisningar från bolagsstämman.

2.3.1 Mot vem har styrelsen en lydnadsplikt

Av bestämmelsen i 8 kap. 41 § 2 st. ABL framgår det att skyldigheten som en styrelse har att följa anvisningar avser anvisningar som har lämnats av bolagsstämman och följaktligen inte av dominerande ägargrupper eller en enskild majoritetsaktieägare som kan finnas i ett bolag.⁵⁵ Som kommer att framgå nedan betyder detta dock inte att anvisningen i fråga nödvändigtvis måste ha tillkommit på ett formellt bolagsstämmosammanträde för att ligga till grund för styrelsens lydnadsplikt.⁵⁶

En alternativ tolkning av lydnadsplikten som Nial har tagit upp är att styrelsen bör rätta sig efter vad den med säkerhet vet är bolagsstämman vilja även i de fall då denna vilja inte kommit till uttryck genom en direkt anvisning till styrelsen. Eftersom bolagsstämmobeslut som utgångspunkt fattas med absolut majoritet enligt 7 kap. 40 § ABL skulle detta i praktiken innebära att styrelsen har en skyldighet att rätta sig efter den vilja som kan tillskrivas aktieägare av en tillräckligt stor röstmajoritet i ett aktiebolag.⁵⁷ Om det inte uppställs ett krav på att en anvisning ska ha lämnats på ett visst sätt och det finns en aktieägare som kan diktera bolagsstämmans beslut skulle en instruktion från denna aktieägare vara att likställa med bolagsstämmans vilja och följaktligen aktivera styrelsens lydnadsplikt. Om denna tolkning av lydnadsplikten drevs till sin spets skulle detta innebära att en majoritetsaktieägare skulle kunna aktivera styrelsens lydnadsplikt genom att informellt kontakta styrelsen och tillkännage sin vilja. Följden av detta skulle bli att minoritetsaktieägares rätt att delta vid beslutsfattandet i bolagets angelägenheter närmast skulle bli illusorisk.

Det som dock kan anföras som skäl för att tillämpa reglerna om styrelsens lydnadsplikt analogt på instruktioner från en majoritetsaktieägare är att det är denna som, i de fall denna

---

⁵⁴ Stattin, Företagsstyrning s. 201 f.

⁵⁵ Stattin, Moderbolags skadeståndsrättsliga ansvar i koncernförhållanden, SvJT 1999 s. 873-901 på s. 876 f.

⁵⁶ Se avsnitt 3.3.2.

⁵⁷ Nial, Till frågan om kompetensfördelning mellan stämman och styrelse i aktiebolag s. 339.

har tillräckligt stor röstmajoritet, kan diktera bolagsstämmans beslut. Ifall reglerna om styrelsens lydnadsplikt tillämpades analogt på formlösa instruktioner från en majoritetsaktieägare skulle detta möjliggöra en mer aktiv ägarstyrning i aktiebolag genom att öppna upp för en möjlighet till löpande anvisningar under verksamhetsåret. Behovet av att hålla extra bolagsstämmor för att kunna ge anvisningar till styrelsen skulle minska. Dessutom skulle de administrativa kostnaderna för att utfärda kallelse och den tidsutdräkt som kallelsefristerna innebär kunna undvikas.⁵⁸ Särskilt i de fall då det finns ett moderbolag eller en annan aktieägare som på egen hand kan diktera bolagsstämmans beslut är en bolagsstämma i praktiken enbart ett spel för gallerierna. Det kan framstå som omotiverat att upprätthålla kravet på att en bolagsstämma ska hållas när det för början står klart vilket beslut en röststark aktieägare kommer att se till att bolagsstämman fattar. Vidare tillsätts och entledigas styrelseledamöterna som utgångspunkt av bolagsstämman. Då det är en majoritetsaktieägare som i realiteten tillsätter och entledigar styrelseledamöterna kan det dock argumenteras för att det är denna som är huvudmannen för styrelseledamöterna. Med denna argumentation går det att mena på att styrelsen har att förhålla sig till en majoritetsaktieägares instruktioner inom ramen för sin lydnadsplikt.⁵⁹

Om ett sådant synsätt accepterades skulle det dock innebära att övriga aktieägares inflytande i bolag begränsades och den systematik som finns i ABL som ger alla aktieägare rätt att delta i bolagets beslutsfattande skulle kunna kringgås. En sådan tolkning skulle stå i strid med lagtexten till nackdel för minoritetsaktieägare. Den rätt som lagstiftaren har velat tillförsäkra aktieägarna att delta när bolagsstämman fattar beslut skulle potentiellt kunna gå om intet om nu anförda ståndpunkt accepterades. Vidare skulle reglerna om klander kunna kringgås om formlösa instruktioner från en majoritetsaktieägare skulle ligga till grund för lydnadsplikten eftersom dessa instruktioner inte är klanderbara bolagsstämmobeslut. Aktieägare skulle därmed delvis förlora rätten att få giltigheten av anvisningar prövade av en domstol.

Om styrelsen i ett aktiebolag följer ett beslut som har fattats på ett aktieägarmöte så sker det på eget ansvar.⁶⁰ Detsamma bör gälla i fråga om instruktioner som ges till styrelsen direkt av dominerande ägargrupper eller en enskild majoritetsaktieägare som innehar röstmajoriteten i ett bolag. I sammanhanget kan det vara värt att notera att styrelsen har en omfattande egen kompetens i förvaltningsfrågor.⁶¹ Detta medför att frånvaron av en bolagsstämmananvisning inte i sig innebär att styrelsen är oaktsam då den vidtar åtgärder inom ramen för sitt kompetensområde. Det faktum att en åtgärd eller underlåtenhet som styrelsen vidtar sker med aktieägarmajoritets goda min lär knappast ligga styrelsen till last vid en oaktsamhetsbedömning, situationen bör snarare vara den motsatta.⁶² I de bolag där det finns en aktieägare som på egen hand innehar röstmajoriteten i ett bolag så föreligger det dessutom en överhängande risk att denna majoritetsaktieägare kommer välja att entlediga styrelseledamöterna från deras uppdrag om de inte agerar i enlighet med dennes vilja.

---

⁵⁸ Åhman, Behörighet och befogenhet i aktiebolagsrätten s. 723.

⁵⁹ Sjöman, Bolagsordningen, aktieägaravtalet och minoriteten s. 49.

⁶⁰ Stattin, Minoritetsskydd och klander s. 86.

⁶¹ Se avsnitt 2.2.2.

⁶² Nial, Till frågan om kompetensfördelning mellan stämma och styrelse i aktiebolag s. 338 f.

2.3.2 Sanktioner vid brott mot lydnadsplikten

Det är endast bolagsstämmbeslut som kan klandras enligt reglerna i 7 kap. 50–52 §§ ABL.⁶³ Det är således inte möjligt att förklara en styrelses beslut eller verkställighetsåtgärder ogiltiga enbart därför att de strider mot en bolagsstämmananvisning. En annan sak är att styrelsen i vissa situationer saknar behörighet att vidta åtgärder om det inte föreligger ett bolagsstämmbeslut. Inom ramen för bolagsstämmans exklusiva kompetens är ett bolagsstämmbeslut både behörighets- och befogenhetsgrundande för en styrelse. I dessa fall kan således en styrelse inte med för bolaget bindande verkan företa rättshandlingar med tredjeman utan ett, eller i strid med ett, bolagsstämmbeslut eftersom styrelsen då agerar utanför sin behörighet.⁶⁴ Exempelvis kan en styrelse inte med giltig verkan besluta om eller binda bolaget vid ett löfte om att det ska ske en uppdelning av aktier i bolaget eftersom det är ett ärende som faller inom ramen för bolagsstämmans exklusiva kompetens.

Styrelsen består av flera ledamöter som har ett individuellt ansvar trots att de har en kollektiv behörighet. Det är således inte styrelsen som subjekt som blir skadeståndsansvarig.⁶⁵ Trots detta uttrycks det ofta som att det är styrelsen som riskerar att drabbas av skadeståndssanktioner.⁶⁶ Detta ska självklart förstås som att det är styrelseledamöterna, som utgör styrelsen, som riskerar att drabbas av påföljder och inte styrelsen som subjekt. Det krävs att de enskilda ledamöterna uppsåtligt eller av oaktsamhet har orsakat bolaget en skada för att skadeståndsansvaret som är förknippat med brott mot styrelsens lydnadsplikt ska kunna aktualiseras.

När bolagsstämman använder sin anvisningsrätt i frågor som rör förvaltningen av bolagets angelägenheter är dessa anvisningar att se som befogenhetsinskränkningar som inte påverkar bolagets bundenhet i förhållande till tredjeman enligt 8 kap. 42 § 2 st. ABL. Om styrelsen inte rättar sig efter bolagsstämmananvisningar eller agerar i strid med en anvisning och därigenom orsakar bolaget skada löper den en risk att bli skadeståndsskyldig i förhållande till bolaget.⁶⁷ I denna situation medför en bolagsstämmananvisning att det föreligger en presumtion för att styrelsen agerar oaktsamt om den inte följer anvisningen, vilket kommer att utvecklas nedan.⁶⁸

Om bolagsstämman har fattat ett beslut inom ramen för sin exklusiva kompetens och styrelsen ska verkställa beslutet, exempelvis registrera en ny bolagsordning, men underlåter att göra det kan den bli skadeståndsskyldig för detta om bolaget lider en skada till följd av styrelsens agerande. En skada lär i regel kunna uppstå vid ren underlåtenhet att rätta sig efter

---

⁶³ Nerep, Klander av bolagsstämmbeslut s. 71.

⁶⁴ Åhman, Behörighet och befogenhet i aktiebolagsrätten s. 560 ff. och Bergström och Samuelsson, Aktiebolagets grundproblem s. 92.

⁶⁵ Östberg, Styrelseledamöters lojalitetsplikt s. 135.

⁶⁶ Se exempelvis Nial, Om klanderbara och ogiltiga bolagsstämmbeslut s. 92; Andersson m.fl., Aktiebolagslagen. En kommentar, kommentaren till 8 kap. 41 §, punkt 4 och Nerep och Samuelsson, Aktiebolagslag (2005:551) 8 kap. 41 §, Lexino 2013-02-01, punkt. 2.

⁶⁷ Nerep, Klander av bolagsstämmbeslut s. 75.

⁶⁸ Se avsnitt 3.4.

anvisningar från styrelsens sida, däremot inte om styrelsen agerar helt på eget bevåg i ett ärende där den saknar kompetens. I den senare situationen blir bolaget som redogjorts för inte bunden av styrelsens rättshandlingar och någon skada för bolaget lär därför inte uppstå. Det interna skadeståndet är dock inte helt uteslutet i denna situation eftersom det kan tänkas att bolaget lider goodwillskador till följd av styrelsens agerande, vilket möjligtvis kan vara en ersättningsgill skada för bolaget. För att styrelseledamöterna ska bli skadeståndsansvariga i denna situation förutsätts det dock att de kan tillskrivas oaktsamhet och att det går att visa på kausalitet mellan deras agerande och en skada som bolaget drabbats av.

Styrelsen har en legal skyldighet att pröva giltigheten av bolagsstämмоanvisningar och kan således inte undgå skadeståndsansvar genom att blint följa anvisningar som lämnats av bolagsstämman i alla situationer. Detta innebär dock inte att styrelsen per automatik anses oaktsam även om den i objektiv mening har verkställt en bolagsstämмоanvisning som strider mot en bestämmelse i nu nämnda lagar. För att en ersättningsgill skada ska föreligga så krävs det att det finns en kausalitet mellan den skadeorsakande handlingen eller underlåtenheten från styrelsen och att detta orsakssamband har varit adekvat.⁶⁹

Till följd av hur styrelsens lydnadsplikt ser ut på det teoretiska planet kan det konstateras att styrelsen riskerar att bli skadeståndsskyldiga inom ramen för sin lydnadsplikt i två situationer; (i) då styrelsen inte verkställer giltiga bolagsstämмоanvisningar eller då styrelsen (ii) verkställer ett ogiltigt bolagsstämमобeslut till följd av en felaktig eller bristfällig laglighetsprövning.⁷⁰ Den laglighetsprövning som styrelsen är skyldig att göra kommer att behandlas mer detaljerat senare i denna uppsats.

Ytterligare en påföljd som kan aktualiseras då styrelsen inte rättar sig efter en bolagsstämмоanvisning är att styrelseledamöterna kan bli entledigade av bolagsstämman enligt 8 kap. 14 § ABL. Som redogjorts för är uppdraget som styrelseledamot ett förtroendeuppdrag och det är därför som en styrelseledamot när som helst kan entledigas av den som tillsatte styrelseledamoten.⁷¹ Om styrelsen vidtar åtgärder i strid med bolagsstämमans anvisningar eller underlåter att rätta sig efter anvisningar är det osannolikt att styrelseledamöterna kommer att få sitta kvar i styrelsen då de vid ett sådant agerande sannolikt kommer att förlora bolagsstämमans förtroende och därför entledigas.

En grundläggande förutsättning för att lydnadsplikten ska ha en sanktion är att det finns någon som har incitament att driva en skadeståndsprocess mot styrelsen eller har viljan att avsätta den. Hemström och Giertz anför att ABL:s sanktionssystem ser bättre ut på pappret än vad det är i verkligheten, vilket mycket beror på att det i praktiken är svårt för den som är skyddsreglernas adressat att genomdriva att skyddsreglerna tillämpas i praktiken.⁷²

---

⁶⁹ Stattin, Företagsstyrning s. 383.

⁷⁰ Almlöf, Bolagsorganens reglering och dess ändamålsenlighet. s. 266.

⁷¹ Andersson m.fl., Aktiebolagslagen. En kommentar, kommentaren till 8 kap, 14 §, punkten 1.

⁷² Hemström och Giertz, Bolagens rättsliga ställning s. 161.

3 Bolagsstämmoanvisningar

Ovan har det konstaterats att det är i förhållande till bolagsstämmoanvisningar som styrelsen har sin lydndsplikt. I detta avsnitt kommer det att utredas vad som *de facto* krävs i formellt avseende för att en för styrelsen bindande anvisning ska anses uppkomma. Inledningsvis kommer det att diskuteras vad som krävs för att någoting ska utgöra en anvisning till styrelsen och därefter vad som krävs för att ett beslut ska anses komma från bolagsstämman. Avslutningsvis kommer det att diskuteras vilken betydelse existensen av bolagsstämmoanvisningar har för styrelseledamöternas skadeståndsansvar.

3.1 Beslut och anvisningar

En skiljelinje går mellan vad som är ett bolagsstämmobeslut och andra uttalanden från bolagsstämman som inte medför några rättsföljder. Exempel på den sistnämnda kategorin är ren information, idéer och diskussioner som kan förekomma på ett bolagsstämmosammanträde.⁷³ Om bolagsstämman exempelvis uttrycker sitt missnöje över en åtgärd som styrelsen har vidtagit så är detta i sig inte ett bolagsstämmobeslut och uttalandet medför inte några rättsföljder. Däremot är resultatet av en omrösning i fråga om ansvarsfrihet åt styrelsen ett beslut som kan få rättsliga konsekvenser.

En uppfattning som finns i doktrinen är att alla beslut som utger sig för att vara, eller uppfattas som, bolagsstämmobeslut också ska ses som sådana för att möjliggöra att en klandertalan ska kunna föras mot dessa beslut.⁷⁴ Denna ståndpunkt kan härledas från protokollets betydelse i tolkningsavseende.⁷⁵ Tanken bakom detta synsätt tycks vara att en vid tolkning av begreppet bolagsstämmobeslut ger aktieägarna en möjlighet att få besluts giltighet prövade genom att föra en klandertalan mot beslut på formella grunder.⁷⁶

Ett problem med detta synsätt är att det är främmande för definitionen av ett bolagsstämmobeslut att två aktieägare i ett större aktiebolag genom att anteckna ett beslut i protokollet skulle ha möjligheten att få dylika privata överenskommelser klassificerade som bolagsstämmobeslut. Vidare kan det diskuteras vad rättsföljden skulle bli av sådana beslut om de inte klandras och om de ska ses som bindande för styrelsen vid klanderpreskriptionens inträde. Det framstår som tveksamt om det finns ett reellt behov av en så pass vid tolkning av besluts-begreppet. I de fall då en sammankomst inte utgör en bolagsstämman kan det visserligen inte föras någon klandertalan mot beslut som fattas på ett sådant sammanträde, (jfr. 7 kap. 50 § ABL) men i dessa situationer kan en fastställelsetalan om att sammanträdet i

---

⁷³ Nial, Om klanderbara och ogiltiga bolagsstämmobeslut s. 58 och Nerep Aktiebolagsrättslig analys s. 315.

⁷⁴ Dotevall, Bolagsledningens skadeståndsansvar s. 41 och Stattin, Minoritetsskydd och klander s. 84 f.

⁷⁵ NJA 1990 s. 286 och Stattin, Minoritetsskydd och klander s. 84 f.

⁷⁶ Nerep Aktiebolagsrättslig analys s. 316 f.

fråga inte utgjort en bolagsstämma föras utan någon begränsning i tiden.⁷⁷ I sammanhanget är det intressant att notera att HD i ett avgörande från 2015 har konstaterat att när ett beslut bestrids med ett påstående om att det inte är fattat på ett sammanträde som utgjort en bolagsstämma ska reglerna om nulliteter i 7 kap. 50 § 2 st. ABL som utgångspunkt tillämpas analogt.⁷⁸ Mot bakgrund av detta prejudikat så finns det ingen anledning att använda den breda definitionen av ett bolagsstämmobeslut som diskuterats ovan.

Den mest naturliga lösningen vid tveksamheter om vad som är ett bolagsstämmobeslut är att utgå från de ärenden som framgår av förslaget till dagordning som ska upprättas av styrelsen inför en bolagsstämma enligt 7 kap. 24 § ABL. Ärenden som har tagits upp i ett sådant förslag till dagordning och sedan avhandlats på en bolagsstämma bör betraktas som bolagsstämmobeslut.⁷⁹ Detta är en följd av att ett ärende är ett för bolaget relevant spørsmål som kan bli föremål för beslut på bolagsstämman.⁸⁰

För att ett bolagsstämmobeslut ska kunna ses som en anvisning till styrelsen krävs det att beslutet i fråga har imperativ karaktär, det ska således vara möjligt att förstå att styrelsen ska agera på ett visst sätt. Av detta följer att otydliga principuttalanden inte bör vara att se som anvisningar i lagens mening eftersom sådana uttalanden inte är imperativa till sin natur.⁸¹ Taxell tycks vara av en avvikande uppfattning och menar för finsk rätts del att anvisningar, i vart fall tidigare, kunde vara både begränsade till ett konkret fall eller vara av mer allmän art.⁸²

Det tycks krävas en viss precision i ett bolagsstämmobeslut för att det ska ses som en anvisning till styrelsen. I de fall då det rör sig om ärenden som faller inom ramen för bolagsstämmans exklusiva kompetens är det uppenbart att beslutet ska verkställas, i regel av styrelsen, eftersom bolagsstämman själv saknar möjlighet att verkställa beslut. De gränsdragningsfrågor som har diskuterats här kan potentiell bli mer problematiska när bolagsstämman diskuterat mer principiella frågor rörande förvaltningen av bolagets angelägenheter som faller inom ramen för styrelsens legala kompetens. Inom detta område har bolagsstämman trots allt en möjlighet att lämna anvisningar till styrelsen och det finns i denna situation ett visst utrymme att argumentera för att någonting inte utgör en anvisning till styrelsen. Som kommer att framgå nedan påverkas culpabedömnigen vid en skadeståndsvist av existensen av en bolagsstämmoanvisning.⁸³

---

⁷⁷ Prop. 1975:103 s. 413 och SOU 1971:15 s. 245.

⁷⁸ NJA 2015 s. 466, särskilt p. 11 och 12.

⁷⁹ Båvestam, Särskild granskning s. 59 och Nerep Aktiebolagsrättslig analys s. 315.

⁸⁰ Prop. 1997/98:99 s. 237.

⁸¹ Stattin, Företagsstyrning s. 199.

⁸² Taxell, Aktiebolagets organisation s. 101.

⁸³ Se avsnitt 3.4.

3.2 Bolagets angelägenheter

Ovan har konstaterats att det krävs någon slags precision för att styrelsens lydnadsplikt ska aktiveras. Därutöver är det en förutsättning för att det överhuvudtaget ska kunna talas om ett bolagsstämmobeslut att beslutet i fråga rör bolagets angelägenheter. Om aktieägarna således på en bolagsstämma börjar diskutera privata angelägenheter och beslutar sig för att ingå ett aktieägaravtal eller att bilda ett konsortium för att köpa in en post av bolagets aktier så är detta inte ett bolagsstämmobeslut.⁸⁴ Sådana rent privata angelägenheter för aktieägarna faller utanför bolagets kompetens och dylika beslut kan inte med giltig verkan fattas av en bolagsstämma. Skulle så ändå ske är besluten att betrakta som nulliteter eller icke-beslut som inte får de rättsverkningar som ett bolagsstämmobeslut har.

Det faktum att ett enstaka beslut som fattas på ett sammanträde inte rör bolagets angelägenheter bör dock inte frånta ett sammanträde dess karaktär av att vara en bolagsstämma, en annan sak är att beslutet i fråga inte blir giltigt. Det bör dock krävas att åtminstone ett ärende som rör bolagsangelägenheter behandlas på ett bolagsstämamosammanträde. Om så inte sker är det svårt, och tämligen poänglöst, att argumentera för att ett sammanträde ska anses utgöra en bolagsstämma. De ärenden som faller inom bolagsstämman exklusive kompetens är till sin karaktär sådana att de rör bolagets angelägenheter, varför någon gränsdragningsproblematik inte lär uppstå i dessa fall.

Vissa författare menar att det krävs att syftet med en bolagsstämma ska vara att fatta beslut i bolagets angelägenheter samt att deltagarna ska vara införstådda med detta syfte.⁸⁵ Enligt Stattin betyder kravet på att deltagarna ska vara införstådda med ett sammanträdes syfte inte att aktieägarnas subjektiva uppfattning om varför ett möte kommer till stånd måste undersökas. Det som ska undersökas är istället bolagsstämmoattributen. Om tillräckliga bolagsstämmoattribut föreligger anses syftet med sammanträdet ha varit att fatta beslut i bolagets angelägenheter. Typiskt sett medför detta att det krävs någon slags beslutsdokumentation av ett sammanträde såsom ett protokoll för att det ska vara att klassificera som en bolagsstämma. Andra bolagsstämmoattribut som kan få betydelse när syftet med ett sammanträde ska fastställas är förekomsten av dagordning, genomförandet av sammanträdet och hur beslutsfattandet sker.⁸⁶

Som argument mot att det krävs att syftet med en bolagsstämma ska ha varit att fatta beslut i bolagets angelägenheter kan anföras att om aktieägare i ett fåmansbolag träffas av en annan anledning än att fatta beslut i bolagets angelägenheter och sedan beslutar sig för att fatta ett beslut för bolagets räkning och samtliga aktieägare är överens om detta så kan kravet på ett ursprungligt syfte med sammanträdet anses obefogat. Sannolikt ska kravet på att syftet med bolagsstämman ska ha varit att fatta beslut i bolagets angelägenheter inte tolkas alltför bokstavligt, vilket Stattins förespråkade objektiva tolkning av syftet med beaktande av

---

⁸⁴ Dotevall, Bolagsledningens skadeståndsansvar s. 41 och Nial, Om klanderbara och ogiltiga bolagsstämmobeslut s. 59.

⁸⁵ Dotevall, Bolagsledningens skadeståndsansvar s. 207 och Stattin, Företagsstyrning s. 119.

⁸⁶ Stattin, Företagsstyrning s. 119.

objektiva omständigheter också antyder. Om samtliga aktieägare lämnar ett sammanträde med uppfattningen att de har fattat ett bolagsstämmobeslut bör det vara av underordnad betydelse om aktieägarna inte vid tidpunkten då de först träffades hade för avsikt att åstadkomma ett bolagsstämmobeslut.

3.3 Bolagsstämmosammanträdet

Ovan har det konstaterats att det är gentemot bolagsstämman som styrelsen har sin lydnaplikt. Utöver det som redogjorts för krävs det som utgångspunkt att beslutet i fråga är fattat på ett sammanträde som är att klassificera som en bolagsstämma för att styrelsens lydnaplikt ska uppkomma.⁸⁷

Den grundläggande tanken är att bolagsstämman ska utgöra det forum där aktieägarna har möjlighet att påverka innehållet i beslut som fattas rörande bolagets angelägenheter samt att bolagsstämman ska fungera som en mötes- och diskussionsplats för aktieägarna. Som utgångspunkt är det endast den som är aktieägare, varmed åsyftas de individer som uppfyller gällande föreskrifter om legitimation och förnanmälan, som får delta i bolagsstämman enligt 7 kap. 2 § ABL.⁸⁸ Det framgår dock indirekt av lagtexten att även vissa andra individer har en närvarorätt på bolagsstämman. Det gäller för VD och styrelsens ledamöter, vilket framgår av lagstadgandet i 7 kap. 32 § ABL, och för revisorer, vilket framgår av 9 kap. 40 § ABL. Av praktiska skäl har även viss andra individer, såsom stämмоordföranden och protokollföraren, en närvarorätt på bolagsstämma.⁸⁹ Aktieägarna har även en lagstadgad rätt att ta med sig två stycken biträden till en bolagsstämma samt att låta sig företrädas av ett ombud enligt 7 kap. 3 och 5 §§ ABL. Om en aktieägare väljer att utnyttja denna lagstadgade rätt har givetvis eventuella biträden och ombud rätt att närvara på bolagsstämman. Utöver det som redogjorts för så finns det även en möjlighet att ge andra personer en närvarorätt på bolagsstämman enligt 7 kap. 6 § och 55 § ABL.⁹⁰

Om en eller ett fåtal utomstående personer felaktigt tillåts att delta och rösta vid en bolagsstämma är det i regel något som är ett klanderbart fel.⁹¹ Om ett stort antal utomstående personer har tillåtits att närvara och rösta på ett sammanträde bör en sådan omröstning inte anses resultera i ett bolagsstämmobeslut, besluten som fattas på ett sådant sammanträde blir istället nulliteter.⁹²

---

⁸⁷ Se avsnitt 3.3.2.

⁸⁸ SOU 2001:1 s. 244 f.; Se dock 7 kap. 17 § ABL om när bolag, direkt eller indirekt, äger sina egna aktier.

⁸⁹ Johansson, Bolagsstämma s. 78 ff.

⁹⁰ Skog, Rodhes Aktiebolagsrätt s. 166 och prop. 2004/05:85 s. 294 f.

⁹¹ SOU 1941:9 s. 486; Dotevall, Aktiebolagsrätt s. 207 och Andersson m.fl., Aktiebolagslagen. En kommentar, kommentaren till 7 kap. 12 §, punkten 2.

⁹² Se avsnitt 4.4.

3.3.1 Krav för att ett sammanträde ska vara en bolagsstämma

3.3.1.1 Kvorumregel

För att ett sammanträde ska anses vara en bolagsstämma krävs det att minst en aktieägare deltar.⁹³ Även om ordet sammanträde indikerar att det ska vara flera personer närvarande bör det faktum att vi i svensk rätt tillåter enmansaktiebolag innebära att en bolagsstämma i lagens mening kan hållas trots att endast en aktieägare är närvarande. Om så inte vore fallet så skulle det inte vara möjligt att hålla bolagsstämmor och uppfylla lagens krav om att hålla den obligatoriska årsstämman i enmansaktiebolag.

3.3.1.2 Kallelsereglerna

För att ett sammanträde ska vara en bolagsstämma så krävs det som utgångspunkt att vissa formkrav har iakttagits. De mest centrala formkraven som ska ha efterlevts för att en bolagsstämma ska anses hållen är reglerna om kallelse som återfinns i 7 kap. 17-26 §§ ABL. Vidare ska, om inte annat är stadgat i bolagsordningen, bolagsstämman hållas på den ort där styrelsen har sitt säte enligt 7 kap. 15 § ABL.⁹⁴ Ett sammanträde dit bara ett fåtal aktieägare har kallats är således inte en bolagsstämma och eventuella beslut som fattas på ett sådant sammanträde är inte att se som bolagsstämmobeslut.⁹⁵

Syftet bakom reglerna om kallelse är att aktieägarnas möjlighet att utöva sin med aktieinnehavet följande förvaltningsrätt ska säkerställas, att garantera att alla aktieägare bereds möjlighet att delta på en bolagsstämma och att skydda aktieägarna mot överrumpling. Reglerna om kallelse är således uppsatta i aktieägarnas intresse med det övergripande syftet att ge bra förutsättningar för utövandet av en aktiv ägarroll i aktiebolag.⁹⁶ Även regeln i 7 kap. 15 § ABL om platsen för bolagsstämma anses kunna avvika från om samtliga aktieägare är ense om det,⁹⁷ varför även denna regel bör anses vara uppsatt i aktieägarnas intresse.

---

⁹³ Hagströmer, Om aktiebolag enligt svensk rätt s. 230 och Andersson m.fl., Aktiebolagslagen. En kommentar, kommentaren till 7 kap. 1 §, punkten 2.

⁹⁴ Nerep, Adestam och Samuelsson, Aktiebolagslag (2005:551) 7 kap. 1 §, Lexino 2015-09-22, punkten 3.1.

⁹⁵ NJA 2008 s. 796.

⁹⁶ Åhman, Behörighet och befogenhet i aktiebolagsrätten s. 608 f. och Moberg, Några frågor kring ett av aktiebolagslagens nullitetsfall s. 304.

⁹⁷ Andersson m.fl., Aktiebolagslagen. En kommentar, kommentaren till 7 kap. 15 §, punkten 1 och SOU 1971:15 s. 228 f.

3.3.2 Överenskommelser mellan samtliga aktieägare

I lagtexten framstår bolagsstämman som ett muntligt förfarande och det finns inte någon uttrycklig reglering om huruvida bolagsstämmobeslut kan ersättas av överenskommelser mellan samtliga aktieägare.⁹⁸ I Sverige är dock den generella uppfattningen att ett bolagsstämmobeslut kan fattas trots att något egentligt sammanträde inte hålls genom att ett protokoll sänds omkring och undertecknas av samtliga aktieägare, så kallade *per capsulam*-beslut.⁹⁹ Det krävs således inte att det hålls en fysisk bolagsstämma för att fatta giltiga bolagsstämmobeslut. I fråga om reglerna om kallelse som har redogjorts för ovan så är detta regler som avser att skydda nuvarande aktieägare och om samtliga aktieägare i ett bolag är ense om det kan giltiga bolagsstämmobeslut fattas trots att dessa regler inte följs.¹⁰⁰ Eftersom samtliga aktieägares samtycke krävs för att göra avsteg från formkraven som omger bolagsstämman så kan varje enskild aktieägare framtvunga att ett fysiskt sammanträde hålls genom att vägra att underteckna ett *per capsulam*-protokoll.¹⁰¹ Av praktiska skäl bör ett beslut som fattas *per capsulam* ges formen av att vara fattade på en bolagsstämma eftersom det annars kan vara tveksamt vilken verkan överenskommelsen har. Om så inte sker kan det vara svårt att få överenskommelsen godtagen av Bolagsverket i de fall då det krävs registrering av ett beslut.¹⁰²

Stattin har angående dokumentationskravet anfört att bolagsstämmobeslut som fattas samfällt av aktieägarna men som inte protokollförs sannolikt inte är bindande för bolaget. Som stöd för detta åberopar han både ändamålsskäl och systematiska skäl. Klanderreglerna är skyddsregler som anknyter till bolagsstämmans genomförande. Om det saknas dokumentation kring en överenskommelse som har ingåtts mellan aktieägarna och ett aktieägarmöte ändå betraktas som en bolagsstämma innebär detta att det saknas en tidpunkt att ta avstamp från när tidsfristen för klanderpreskription ska beräknas. Vidare är det svårt att avgöra vilka beslut som överhuvudtaget fattats när det inte finns någon dokumentation. Den lösning som Stattin förespråkar är en helhetsbedömning av om formlösa förfaranden har tillräckligt många bolagsstämmoattribut för att ses som en regelrätt bolagsstämma.¹⁰³ Sammanfattningsvis menar Stattin att formlösa anvisningar till bolagsledningen inte blir bindande även om det föreligger enighet bland aktieägarna, om inte en anvisning är resultatet av ett förfarande som har tillräckliga bolagsstämmoattribut. Om tillräckliga bolagsstämmoattribut föreligger är det dock trots att en bolagsstämma och det är då möjligt att åstadkomma en bolagsstämmoanvisning.¹⁰⁴

I svensk rätt är huvudregeln att det som finns infört i ett protokoll endast utgör bevis, dock ett starkt sådant, för vad som har förekommit vid det sammanträdet som protokollet hänförs sig

⁹⁸ Se exempelvis 7 kap 27 § ABL.

⁹⁹ SOU 2009:34 s. 208 f. och Nerep, Adestam och Samuelsson, Aktiebolagslag (2005:551) 7 kap. 1 §, Lexino 2015-09-22, punkt 3.3.

¹⁰⁰ Sevenius, Praktisk bolagsstyrning s. 96 och NJA 1935 s. 357.

¹⁰¹ Johansson, Bolagsstämma s. 444.

¹⁰² Skog, Rodhes Aktiebolagsrätt s. 179 och NJA 2008 s. 796.

¹⁰³ Stattin, Företagsstyrning s. 124 f.

¹⁰⁴ Stattin, Företagsstyrning s. 273.

till. Protokollet i sig har med andra ord inte en konstitutiv verkan.¹⁰⁵ När det gäller överenskommelser mellan samtliga aktieägare som i princip saknar bolagsstämmoattribut tycks Stattin snarast tillerkänner protokollet en konstitutiv effekt. I praktiken bör det vara svårt att hävda att det föreligger en bolagsstämmoanvisning när det saknas ett protokoll av en överenskommelse om det dessutom saknas kallelse och inte har skett något fysiskt sammanträde. I mindre bolag är det dock inte otänkbart att samtliga aktieägare kan vittna i en domstol om att de har beslutat om en anvisning och att det anses bevisat att så har skett trots att beslutet i fråga inte har protokollförts.

Anledningen till att protokoll i regel får starkt bevisvärde är att ett protokoll vanligtvis upprättas över bolagsstämmor eftersom vissa beslut måste registreras enligt ABL för att få rättsverkan, vilket förutsätter att det finns dokumentation av sådana beslut. Även i de fall då bolagsstämmobeslut inte måste registreras finns det lagregler i 7 kap. 48 och 49 §§ ABL av innebörden att ett protokoll måste föras över en bolagsstämma och hållas tillgängligt för aktieägarna. Dessa lagstadganden är visserligen ordningsföreskrifter som anses motiverade mot bakgrund av att det allmänt sett är bra med ordning och reda, men också för att protokoll är ett viktigt bevismedel om när en bolagsstämma har hållits och vilka beslut som har fattats.¹⁰⁶ Även uttalanden i förarbetena antyder att protokollföring är viktigt. Det har som motiv till att upprätthålla kravet på bolagsstämmosammanträden i mindre bolag angetts att det är viktigt att beslut formaliseras och lagstiftaren har därför inte velat göra något undantag från kravet på att bolagsstämmor måste hållas ens i mindre aktiebolag.¹⁰⁷ Bristen i ett bolagsstämmoprotokoll minskar i allmänhet dess bevisvärde, medan protokollet motsatsvis får ett större bevisvärde om det undertecknas av personer från olika intressegrupper i ett bolag.¹⁰⁸

Trots att protokoll som nämnts ovan inte i sig konstituerar ett bolagsstämmobeslut fungerar det som ett starkt bevismedel för att ett beslut föreligger och utgör en naturlig utgångspunkt för beräklandet av klanderfristen. Av dessa skäl har protokoll i praktiken ofta en stor betydelse då det ska avgöras om ett bolagsstämmobeslut föreligger eller ej. Till saken hör att vid tvist om huruvida en bolagsstämmoanvisning har förelegat eller inte så är protokoll ett utåt iakttagbart bevis för att ett visst beslut har fattats och det är ett viktigt bolagsstämmoattribut. Det ligger då nära till hands att bolagsstämmoprotokoll i praktiken får en närmast konstitutiv verkan för existensen av en bolagsstämmoanvisning när det rör sig om överenskommelse mellan samtliga aktieägare som saknar de attribut anses karaktäristiska för en bolagsstämma. I sak kan dock existensen av ett bolagsstämmoprotokoll inte omvandla ett sammanträde som hålls av en mindre grupp aktieägare till en bolagsstämma som kan fatta giltiga bolagsstämmobeslut. I de fall då det finns ett justerat bolagsstämmoprotokoll som talar för att det föreligger ett bolagsstämmobeslut av visst innehåll är det svårt för en part att med framgång hävda det motsatta. Utöver den betydelse som protokoll har enligt det som nu redogjorts för kan protokoll även ha betydelse på så sätt att de ger ett bolagsstämmobeslut

---

¹⁰⁵ NJA 1990 s. 286 och Gregow, Om samtliga aktieägares samtycke och de rättsliga förutsättningarna för att åstadkomma bolagsstämmobeslut genom förenklade förfaranden, JT 2001/02 s. 742-771 på s. 759.

¹⁰⁶ Sandström, Svensk aktiebolagsrätt s. 194.

¹⁰⁷ Prop. 1997/98:99 s. 99.

¹⁰⁸ Johansson, Bolagsstämma s. 82 och SOU 1971:15 s. 245.

imperativ karaktär och att det manifesterar aktieägarnas avsikt att åstadkomma en anvisning.¹⁰⁹

I avsnittet ovan bör ha framgått att aktieägarna har en möjlighet att fatta beslut som är bindande för styrelsen inom ramen för dess lydnadsplikt på andra sätt än genom att hålla ett formellt korrekt bolagsstämmosammanträde med iakttagande av de formella regler som ABL innehåller. Detta förutsätter dock enighet mellan aktieägarna och att de reglerna som avviks från endast skyddar nuvarande aktieägare, en bedömning som kan vara svår att göra i vissa fall. Praktiska skäl gör att en överenskommelse mellan aktieägarna bör protokollföras, eftersom det annars kan vara oklart vilka rättsverkningar som överenskommelsen ifråga har. Vidare blir det problematiskt med beräklandet av klanderfrister som börjar löpa då ett bolagsstämmobeslut fattas om det saknas beslutsdokumentation. Någon beslutsdokumentation bör i regel krävas av överenskommelser mellan samtliga aktieägare, om inte annat än av bevisskäl vid eventuella tvister rörande existensen av eller innehållet i ett beslut. De beslut som fattas *per capsulam* anses ligga till grund för styrelsens lydnadsplikt på samma sätt som beslut som fattas på en formell bolagsstämma gör medan andra överenskommelser mellan samtliga aktieägare som inte protokollförs bör ligga till grund för styrelsens lydnadsplikt om de kommer från ett förfarande som har tillräckligt många bolagsstämmoattribut.

3.4 Bolagsstämmoanvisningars betydelse i skadestandsfrågor

Ovan har redogjorts för vad som krävs med avseende på ett beslut för att styrelsens lydnadsplikt ska aktiveras. Till följd av bestämmelsen i 29 kap. 1 § § p ABL riskerar styrelsen att bli skadeståndsskyldig gentemot bolaget om den inte sköter de plikter som åläggs den av bestämmelser i ABL, bolagsordningen och potentiella anvisningar från bolagsstämman.¹¹⁰

För styrelsens del är existensen av en bolagsstämmoanvisning av intresse eftersom underlåtenhet att följa giltiga anvisningar från ett överordnat organ medför att det föreligger en presumtion för att styrelsen har agerat oaktsamt.¹¹¹ Om styrelsen underlåter att följa en laglig bolagsstämmoanvisning kan detta därför leda till en skadeståndsskyldighet för styrelseledamöterna. I denna situation får det också antas att aktieägarna i bolaget har ett incitament att driva en skadestandsprocess mot styrelseledamöter som agerar på ett sätt som inte överensstämmer med bolagsstämmans vilja och de lär även entledigas tämligen omgående.

I Sverige prövar domstolarna i regel inte huruvida ett beslut eller en åtgärd som har fattats rörande bolagets förvaltning är vettig eller inte. Utgångspunkten kan sägas vara att så länge ett beslut eller en åtgärd faller inom ramen för bolagets ordinarie affärsverksamhet så riskerar

---

¹⁰⁹ Gregow, Om samtliga aktieägares samtycke och de rättsliga förutsättningarna för att åstadkomma bolagsstämmobeslut genom förenklade förfaranden, JT 2001/02 s. 742-771 på s. 760.

¹¹⁰ Prop 1997/98:99, s. 186 och Båvestam, Aktiebolagsstyrelsens möjligheter att delegera sina uppgifter med ansvarsreducerande verkan, JT 2000/01 s. 252-277 på s. 259.

¹¹¹ Svernlöv, Styrelse- och VD-ansvar i aktiebolaget s. 60.

styrelsens ledamöter inte att ådra sig något skadeståndsansvar även om åtgärderna de vidtar är riskfyllda eller spekulativa.¹¹² Vidare betonas i förarbetena att affärsverksamhet innebär att ledningen i ett bolag regelbundet måste vidta åtgärder som med nödvändighet är ett risktagande och att även väl övervägda beslut kan leda till förlustaffärer för bolaget. Det lämnas upp till domstolarna att avgöra vilken grad av risktagande från styrelsens sida som ska anses som godtagbar, eller med andra ord, inte oaktsam.¹¹³ Mot bakgrund av detta kan slutsatsen dras att styrelsen endast i undantagsfall bör ses som oaktsam då den vidtar åtgärder för bolagets räkning inom ramen för förvaltningen av bolagets angelägenheter om det inte föreligger någon bolagsstämмоanvisning.

Instruktioner som inte utgör bolagsstämмоanvisningar, exempelvis för att de har lämnats av en majoritetsaktieägare eller för att de inte har tillkommit på ett korrekt sätt, har inte den presumerande verkan på culpabedömningen som bolagsstämмоanvisningar har. I dessa situationer bör styrelsen kunna klara sig undan skadeståndsansvar om den inte rättar sig efter dylika instruktioner. Det ska som redogjorts för relativt mycket till för att styrelsen ska bli skadeståndsskyldiga även i de fall då den vidtar åtgärder som sett ur ett affärsmässigt perspektiv är mindre lämpliga. Lagstiftaren har inte haft för avsikt att ge skadestandsreglerna en utformning som medför att styrelseledamöterna undviker att ta affärsmässigt motiverade risker av rädsla för att bli personligt betalningsansvariga.¹¹⁴ Taxell anför att företagsverksamhet förutsätter ett avsevärt ekonomiskt risktagande och att ett strängt skadeståndsansvar för styrelseledamöter skulle leda till en överdriven försiktighet och passivitet hos styrelsen med skadliga följder för bolaget.¹¹⁵ Mot bakgrund av det som redogjorts för ovan kan slutsatsen dras att styrelsen har ett relativt stort utrymme att vidta åtgärder för bolagets räkning utan att ses som oaktsam om det inte föreligger någon bolagsstämмоanvisning som har en presumerande effekt i frågan om oaktsamhet hos styrelsen.

Vid tveksamheter om huruvida ett beslut lever upp till de krav som redogjorts för i detta avsnitt bör styrelsen ha möjlighet att agera i enlighet med en ogiltig anvisning utan att löpa någon reell risk för att bli skadeståndsskyldig. I en skadeståndsprövsprocess kan styrelsen i första hand hävda att den har agerat i enlighet med sin lydnadsplikt och därför inte har varit oaktsam. Om domstolen i denna situation skulle komma fram till att något för styrelsen bindande bolagsstämмоbeslut inte har förelegat har styrelsen trots detta ett stort utrymme att vidta åtgärder inom ramen för sin legala förvaltningskompetens utan att anses som oaktsam. Om däremot en domstol kommer fram till att en giltig anvisning har förelegat och styrelsen har agerat i strid med denna löper styrelsens ledamöter en överhängande risk för att bli skadeståndsskyldiga då de presumeras ha agerat oaktsamt. En riksavers styrelse bör således vid tveksamheter om giltigheten av en anvisning trots allt agera i enlighet med givna instruktioner för att minimera risken att bli skadeståndsskyldig. Även om en anvisning skulle vara skadlig för bolaget är det svårt att visa på att styrelsen har varit oaktsam då den har

---

¹¹² Johansson, Interimistiska åtgärder vid aktiebolagsrättsliga processer: Något om tillämpningen av 15 kap. RB vid processer grundade på aktiebolagslagen, SvJT 1991 s. 601-616 på s. 604.

¹¹³ SOU 1995:44 s. 242 f.

¹¹⁴ SOU 1995:44 s. 241 och prop. 1997/98:99 s. 75.

¹¹⁵ Taxell, Bolagsledningens ansvar s.13.

agerat inom ramen för sin lydnadsplikt alternativt, om anvisningen skulle vara ogiltig, att visa på att styrelsen har agerat oaktsamt mot bakgrund av den affärsmässiga miljö som styrelsen agerar inom och dess lagstadgade kompetens att vidta åtgärder rörande förvaltningen av bolagets angelägenheter.

Existensen av en bolagsstämмоanvisning är vidare av betydelse vid en skadeståndsprocess mot styrelsen i de fall käranden i processen hävdar att styrelsen har vidtagit för bolaget skadliga åtgärder. Styrelseledamöterna en lojalitetsplikt och kan, om de kan tillskrivas oaktsamhet eller har agerat uppsåtligt, bli skadeståndsskyldiga om styrelsen rättar sig efter en bolagsstämмоanvisning som uppenbart strider mot bolagets intresse.¹¹⁶ Som utgångspunkt kan en styrelse som har verkställt en laglig bolagsstämмоanvisning, även i de fall då verkställandet har inneburit en skada för bolaget, dock freda sig mot skadeståndsskyldighet med hänvisning till anvisningen.¹¹⁷ Om en bolagsstämma klart medvetet har fattat ett beslut vars verkställande kommer att medföra en skadlig konsekvens bör styrelsen klara sig undan skadeståndsskyldighet annat än i de fall då beslutet i fråga strider mot lag. Styrelsen bör i princip inte bli skadeståndsskyldig när den rättar sig efter bolagsstämмоanvisningar om inte särskilda skäl talar för att den har agerat oaktsamt.¹¹⁸

---

¹¹⁶ Se avsnitt 5.1.

¹¹⁷ Stattin, Företagsstyrning s. 388 och SOU 1941:9 s. 347 f.

¹¹⁸ Taxell, Bolagsledningens ansvar s. 43 f.

4 Fel i bolagsstämmobeslut

Detta avsnitt syftar till att utreda frågan hur styrelsen ska agera då ett beslut på något sätt är felaktigt och potentiellt kan angripas genom en klandertalan.

Ovan har redogjorts för vad som krävs för att styrelsens lydnadsplikt ska aktiveras. När det föreligger ett bolagsstämmobeslut kan det dock vara så att detta beslut på ett eller annat sätt strider mot en bestämmelse i ABL, tillämplig lag om årsredovisning eller bolagsordningen. I 8 kap. 41 § 2 st. ABL stadgas det att ” En ställföreträdare för bolaget får inte heller följa en anvisning av bolagsstämman eller något annat bolagsorgan, om anvisningen inte gäller därför att den strider mot denna lag, tillämplig lag om årsredovisning eller bolagsordningen.” Styrelsen har således en legal prövningsskyldighet av anvisningar från bolagsstämman och kan inte undantagslöst rätta sig efter alla anvisningar som bolagsstämman lämnar till styrelsen. Om styrelsen åsidosätter sin legala prövningsskyldighet och verkställer anvisningar som strider mot någon av de nu angivna lagarna så kan detta medföra att den blir skadeståndsskyldig i förhållande till tredjeman enligt 29 kap. 1 § 1 st. 2 meningen ABL. Vidare kan styrelsen bli internt skadeståndsskyldig om den exempelvis verkställer ett beslut som åsidosätter likhetsprincipen.¹¹⁹ Med avseende på det interna skadeståndsansvaret har överträdelser av explicita lagstadgande samma presummerande verkan i frågan om styrelsen har agerat oaktsamt som existensen av en bolagsstämmoanvisning.¹²⁰ I den situationen då en anvisning från bolagsstämman inte är gällande för att den strider mot ABL, tillämplig lag om årsredovisning eller bolagsordningen kan styrelsen således inte undgå skadeståndsansvar genom att hänvisa till anvisningen eftersom den har en legal skyldighet att inte följa sådana anvisningar.

I reglerna om klander av bolagsstämmobeslut i 7 kap. 50–52 §§ ABL framgår det att de fel i ett bolagsstämmobeslut som medför att en anvisning är undantaget från styrelsens lydnadsplikt enligt 8 kap. 41 § 2 st. ABL även medför att beslutet kan klandras och förklaras ogiltigt eller ändras av en domstol. Om ingen talan väcks mot ett beslut inom tre månader anses dock rätten att klandra ett felaktigt bolagsstämmobeslut som utgångspunkt gå förlorad.

---

¹¹⁹ Stattin, Företagsstyrning s. 473 och SOU 1995:44 s. 96.

¹²⁰ Andersson m.fl., Aktiebolagslagen. En kommentar, kommentaren till 29 kap. 1 §, punkten 2.

4.1 Automatiskt verkställighetsförbud?

Utgångspunkten, som framgår av lagtexten, kan sägas vara att bolagsstämmbeslut som är klanderbara inte ska verkställas innan dess klanderpreskription har inträtt. När tre månader har passerat utan att någon talan har väckts mot ett beslut ska det betraktas som giltigt och då omedelbart verkställas av styrelsen.¹²¹

Nial menar att det inte finns något automatiskt verkställighetsförbud som innebär att styrelsen alltid riskerar att bli skadeståndsskyldig om den verkställer ett felaktigt bolagsstämmbeslut. Utgångspunkten är att beslut får verkställas även innan dess de vinner laga kraft. Följaktligen bör detta medföra att även i de situationer då ett bolagsstämmbeslut blir upphävt eller ändrat till följd av en framgångsrik klandertalan kan styrelsen gå fri från ansvar om den varken insett eller bort inse att det upphävda bolagsstämmbeslutet var behäftat med ett fel. Inte ens i de fall då en styrelse är eller borde varit medveten om att ett bolagsstämmbeslut är behäftat med en klandergrund menar Nial att det skulle vara ändamålsenligt med en ovillkorlig skadeståndsskyldighet för styrelsen. Det kan nämligen vara så att övervägande skäl talar för omedelbart verkställande av ett beslut. Om styrelsen verkställer ett beslut efter att ha gjort en laglighetsprövning med tillbörlig omsorg så bör den kunna gå fria från skadeståndsskyldighet, även om beslutet sedan skulle förklaras ogiltigt av en domstol. Situationer då styrelsen bör kunna undgå skadeståndsansvar trots att den verkställer ett ogiltigt bolagsstämmbeslut är om omedelbar verkställighet är den enda reella möjligheten att realisera ett beslut i kombination med att verkställigheten av beslutet enkelt kan återgå vid ett eventuellt bifall till en klandertalan.¹²²

I samband med en klanderprocess går det att förbjuda verkställighet av ett klandrat bolagsstämmbeslut.¹²³ Det är den allmänna processrättsliga regeln om inhibition i 15 kap. RB som ska tillämpas om en sådan förbudstalan förs. En klandrande part, som blir sökande i denna situation, måste för att ha framgång med ett inhibitionsyrkande visa på sannolika skäl för sin talan, göra sannolikt att sökande kommer att vinna målet, visa på att motparten, i detta fall bolaget, kommer att vidta en åtgärd som kommer att sabotera verkställigheten av den kommande domen samt, som utgångspunkt, ställa säkerhet för den skada som kan tillfogas bolaget.

Av lagstadgandet i 8 kap. 41 § 2 st. ABL om undantagen från styrelsens lydnadsplikt så framgår det att styrelsen inte ska verkställa anvisningar som strider mot ABL, tillämplig lag om årsredovisning eller bolagsordningen. Om det fanns ett automatiskt verkställighetsförbud fram till den tidpunkt då klanderpreskription inträdde skulle möjligheten att förbjuda verkställighet, som uppenbarligen finns, vara överflödiga. Vidare skulle möjligheten till snabba

---

¹²¹ Stattin, Minoritetsskydd och klander s. 87 f. och Almlöf, Bolagsorganens reglering och dess ändamålsenlighet s. 260.

¹²² Nial, Om klanderbara och ogiltiga bolagsstämmbeslut s. 92 f.

¹²³ NJA 1965 s. 466; Johansson, Interimistiska åtgärder vid aktiebolagsrättsliga processer: Något om tillämpningen av 15 kap. RB vid processer grundade på aktiebolagslagen, SvJT 1991 s. 601-616 på s. 601 ff.; prop. 1997/98:99 s. 127 f. och NJA 1993 s. 182.

beslutsfattanden i affärsverksamhet minskas. I de fall då det rör sig om brådskande affärer skulle det inte vara ändamålsenligt om styrelsen ålades att genomföra en ingående prövning av ett bolagsstämmobesluts förenlighet med nu nämnda lagar eftersom detta skulle medföra att det alltid blev en fördröjning mellan tidpunkten då ett beslut fattas och styrelsens verkställande av beslutet. Detta skulle motverka möjligheterna till ett snabbt beslutsfattande i bolag och i vissa fall innebära en uppenbar risk för att vissa affärsmöjligheter som kräver ett omedelbart agerande skulle gå om intet. I de situationer då en anvisning efter en ingående laglighetsprövning skulle visa sig vara förenlig med ABL, tillämplig lag om årsredovisning och bolagsordningen i ett bolag skulle styrelsen potentiellt kunna bli skadeståndsskyldig för att bolaget har gått miste om en vinstaffär på grund av tidsutdräkten som en allt för ingående laglighetsprövning kan innebära. Följaktligen bör det inte finnas något absolut verkställighetsförbud med en ovillkorlig skadeståndsskyldighet för styrelsens ledamöter i de fall då en bolagsstämmananvisning är felaktig på ett sätt som gör ett beslut klanderbart.¹²⁴

Rättsläget bör vara så att styrelsen inte är skyldig att verkställa ett bolagsstämmobeslut som den anser är behäftat med en klandergrund, vilket följer direkt av lagtexten i 8 kap. 41 § 2 st. ABL. Detta bör inte tolkas som att styrelsen under alla omständigheter riskerar att bli skadeståndsskyldig om den verkställer bolagsstämmobeslut som är behäftade med klanderbara fel. Om styrelsen gör en omsorgsfull bedömning och kommer fram till att det är osannolikt att någon aktieägare kommer att klandra ett beslut och beslutet som bolagsstämman har fattat är sådant att det måste verkställas omedelbart för att bolaget inte ska gå miste om en affärsmöjlighet bör styrelsen inte bli skadeståndsskyldig för verkställighetsåtgärder, även om beslutet i fråga vid en senare tidpunkt skulle upphävas av en domstol.

I de fall då sannolikheten för en framgångsrik klandertalan bedöms som liten bör styrelsen anses ha fullgjort sin legala prövningsskyldighet av bolagsstämmobeslut och undgå att bli skadeståndsskyldig om den på goda grunder är av uppfattningen att beslutet inte strider mot ABL, tillämplig lag om årsredovisning eller bolagsordningen, även om denna bedömning i sak senare skulle visa sig vara felaktig. Nials argument, som visserligen är motiverat utifrån ett omsättningsperspektiv, öppnar upp för att styrelseledamöterna i vissa fall, trots vetskap om ett besluts rättsstridighet, kan verkställa beslut utan att riskera att bli skadeståndsskyldig om bolaget annars skulle gå miste om en affärsmöjlighet. En sådan tolkning skulle strida mot lagtexten men skulle trots det kunna motiveras utifrån att lojalitetsplikten och skyldigheten att agera i bolagets intresse som styrelsens ledamöter har skulle kunna påverka styrelseledamöternas uppdrag i denna situation.

---

¹²⁴ Nial, Om klanderbara och ogiltiga bolagsstämmobeslut s. 91 f. och Johansson, Bolagsstämma s. 371.

4.2 SAS-principens inverkan på giltigheten av bolagsstämmobeslut

I ABL framstår reglerna om klander av bolagsstämmobeslut som mycket strikta. Baserat på lagtexten krävs det att bolagsstämmobeslut ska vara helt felfria för att inte kunna angripas genom en klandertalan. De regler som endast avser att skydda enskilda aktieägarna kan dock åsidosättas med samtliga berörda aktieägare samtycke, vilket benämns som ”SAS-principen”.¹²⁵ Inom bolagets rättsfär är aktieägarna samfällt allsmäktiga och inte ens bolagsordningen binder dem om de är eniga om att göra avsteg från bestämmelserna i denna. Gränsen för vilka regler som aktieägarna kan besluta om att göra avsteg från går dock vid regler som är uppställda till skydd för andra än aktieägarna, exempelvis reglerna om värdeöverföringar.¹²⁶ Vilka beslut som är av den karaktären att de inte kan åsidosättas med stöd av SAS-principen anges dock inte i ABL, denna fråga har istället lämnats över till rättstillämpningen och doktrinen på området. Lagstiftaren förespråkar dock en teologiskt inriktad tolkning för att fastställa lagreglernas skyddsändamål och för att avgöra vilka regler som har en sådan karaktär att aktieägarna samfällt kan besluta att avvika från med giltig verkan.¹²⁷ SAS-principens omfattning är vidare begränsad till att avse en specifik situation där beslutet i fråga fattas inom en snar framtid eller redan har fattats.¹²⁸

Regler som kan åsidosättas med stöd av SAS-principen är bestämmelserna om beslutsunderlag, kallelsereglerna, likhetsprincipen och generalklausulen.¹²⁹ Om det är någon av dessa regler som åsidosätts så ska följaktligen ett beslut inte betraktas som felaktigt. Beslut som strider mot generalklausulen ska således verkställas av styrelsen om det har fattats med stöd av SAS-principen. I materiellt hänseende kan således SAS-principen påverka om ett beslut är förenligt med ABL eller inte och i formellt hänseende huruvida ett giltigt bolagsstämmobeslut har uppstått.¹³⁰ I de situationer då samtliga aktieägare är ense om att avvika från lagens regler betyder detta att den laglighetsprövning som styrelsen är skyldig att företa inte behöver vara lika omfattande. De beslut som fattas av aktieägarna samfällt är att se som giltiga när endast regler som skyddar aktieägarna åsidosätts. Styrelsens laglighetsprövning bör därför i denna situation när beslut har fattats med stöd av SAS-principen endast ske till förmån för tredjeman, exempelvis bolagets borgenärer.

Almlöf menar att en styrelse aldrig helt kan befrias från skyldigheten att pröva giltigheten av en bolagsstämmoanvisning. Ett beslut av innebörden att styrelsen ska investera i en ny fabrik i ett visst land kan verkställas på många olika sätt. Om styrelsen skulle verkställa en anvisning från bolagsstämman på ett oaktsamt sätt och därigenom skada bolaget bör ett skadeståndsanspråk från bolaget med framgång kunna riktas mot styrelsen. Om en anvisning

¹²⁵ Andersson, Kapitalskyddet i aktiebolag s. 69; NJA 2013 s. 117, särskilt p. 14 och Stattin, Om aktieägaravtal, JT 2004/05 s. 99–112 på s. 103 f.

¹²⁶ Bergström och Samuelsson, Aktiebolagets grundproblem s. 62.

¹²⁷ Andersson, Kapitalskyddet i aktiebolag s. 19 f. och prop. 1975:103 s. 416.

¹²⁸ Nerep, Klander av bolagsstämmobeslut s. 79 f. och Sjöman, Bolagsordningen, aktieägaravtalet och minoriteten s. 57.

¹²⁹ Sjöman, Bolagsordningen, aktieägaravtalet och minoriteten s. 56 f. och Bergström och Samuelsson, Aktiebolagets grundproblem s. 63.

¹³⁰ Se avsnitt 3.3.2.

till styrelsen å andra sidan är mer detaljerad, exempelvis att omedelbart köpa en specifik fabrik i ett visst land skulle dock situationen sannolik vara annorlunda. Styrelsen bör alltid vara skyldig att visa omsorg då den vidtar verkställighetsåtgärder. Om fabriken som bolagsstämman ger styrelsen anvisningar om att köpa skulle vara förorenad och styrelsens bristande undersökning inför förvärvet skulle medföra att bolaget ålades ett omfattande miljöansvar kan styrelsens bristande undersökning potentiellt ligga till grund för skadeståndsansvar, trots att aktieägarna genom en bolagsstämmananvisning har gett enhälliga och klara instruktioner. Aktieägarna bör dock få stå sitt kast om de fattar ett beslut med vetskap om vilka ekonomiska risker som föreligger eller om anvisningen från bolagsstämman uttryckligen säger att styrelsen ska vidta verkställighetsåtgärder oavsett vilka konsekvenser detta skulle få för bolaget. I en sådan situation bör det inte vara möjligt för aktieägarna att i efterhand vända sig mot styrelsen med en framgångsrik skadeståndstalan.¹³¹

I sammanhanget ska påpekas att alltför vida instruktioner från bolagsstämman kan medföra att bolagsstämmans beslut inte är att se som en anvisning som aktiverar styrelsens lydnaplikt.¹³²

4.3 Något om de klanderbara felen

Om ett stämmobeslut inte har tillkommit i rätt ordning eller på något sätt strider mot ABL, tillämplig lag om årsredovisning eller bolagsordningen så har en aktieägare, den som styrelsen obehörigen vägrat att föra in som aktieägare i aktieboken, styrelsen, styrelseledamot eller VD rätt att föra talan mot bolagsstämmobeslutet enligt 7 kap. 50 § ABL. Grunderna för att klandra ett bolagsstämmobeslut kan delas in i olika kategorier. Den första kategorin är formella fel, varmed ska förstås formella brister i förfarandet vid bolagsstämman och fel med avseende på ett besluts tillkomst. Den andra kategorin är materiella fel, det vill säga fel med avseende på besluts innehåll som består av avvikelser från bestämmelser i ABL, tillämplig lag om årsredovisning, eller bolagsordningen.¹³³

Generellt sett är det angeläget att bolagsstämmobesluts giltighet avgörs så snabbt som möjligt. Utgångspunkten är därför att en klandertalan mot ett bolagsstämmobeslut måste väckas inom tre månader från tidpunkten då ett beslut fattas. Om så inte sker inträder klanderpreskription och efter att så har skett anses ett beslut ha ursprunglig giltighet. Efter det att tre månader har passerat från beslutsfattandet går det således inte att i efterhand hävda att åtgärder som har vidtagits under den tid då klanderfristen löpte varit bristfälliga.¹³⁴ Mot bakgrund av att klandertalan inte är speciellt vanligt förekommande finns det utrymme för styrelsen att verkställa beslut direkt trots att de på ett eller annat sätt är felaktiga i hopp om att ingen

---

¹³¹ Almlöf, Bolagsorganens reglering och dess ändamålsenlighet s. 266 f.

¹³² Se avsnitt 3.1.

¹³³ Sandström, Svensk aktiebolagsrätt, s. 197; Nial, Om klanderbara och ogiltiga bolagsstämmobeslut s. 8 och prop. 1975:103 s. 413.

¹³⁴ Johansson, Bolagsstämma s. 89 f.; prop. 1975:103 s. 415 och Gregow, Om samtliga aktieägares samtycke och de rättsliga förutsättningarna för att åstadkomma bolagsstämmobeslut genom förenklade förfaranden, JT 2001/02 s. 742-771 på s. 744.

kommer att klandra besluten. Om ingen klandertalan förs mot ett beslut kommer styrelsen inte i efterhand att kunna hållas ansvarig för verkställighetsåtgärder som den vidtog innan det att beslutet vunnit giltighet genom klanderpreskription. Om beslutet i fråga skulle klandras löper dock styrelsen en risk för att bli skadeståndsskyldig om den inte har genomfört sin lagstadgade skyldighet att pröva giltigheten av anvisningen.

4.3.1 Formella fel

Även om en klandertalan i och för sig kan föras mot alla bolagsstämmobeslut anses formella brister som saknar betydelse för beslutets utformning inte påverka giltigheten av ett bolagsstämmobeslut. Detta brukar kallas för kausalitetsprincipen.¹³⁵ Om det är uppenbart att ett fel inte skulle ha påverkat utfallet av en omröstning på en bolagsstämma medför detta att beslutet som utgångspunkt inte kan klandras med framgång. Formella felaktigheter som saknar betydelse för ett besluts utformning ska bortses från och beslut som är behäftade med sådana fel ska betraktas som gällande och därför omedelbart verkställas av styrelsen.¹³⁶ Ett problem för styrelsen när den ska ta ställning till om ett giltigt bolagsstämmobeslut föreligger trots att det är behäftat med en formell felaktighet är att kausalitetsprincipens omfång tycks vara oklart. Om principen är tillämplig även vid uppsåtliga misstag i kallelseförfarandet skulle detta öppnas upp för majoritetsmissbruk. Det skulle i så fall vara möjligt för majoritetsaktieägarna att frånta minoritetsaktieägarna deras rätt att närvara och rösta på en bolagsstämma med motiveringen att deras röster ändå inte skulle ha påverkat utfallet av en omröstning.¹³⁷

Om det är antagligt att ett fel inte har haft någon inverkan på utfallet av en omröstning bör beslut som har fattats trots att sådana felaktigheter har förekommit betraktas som gällande beslut som ska verkställas.¹³⁸ Detta är visserligen betryggande för styrelseledamöterna då det bör räcka med att det är antagligt att en felaktighet inte har inverkat på ett beslut för att styrelsen, utan att risker att bli skadeståndsskyldig, ska kunna verkställa ett bolagsstämmobeslut. Samtidigt finns det fortfarande en gränsdragningsproblematik kring när ett sammanträde på grund av att kallelse inte har skett till alla aktieägare inte ska ses som en bolagsstämma med konsekvensen att giltiga bolagsstämmobeslut inte kan fattas. Ska kausalitetsprincipen vara tillämplig även i denna situation? Exempel på formella fel som styrelsen med stöd av kausalitetsprincipen bör bortse från då den har att ta ställning till om ett bolagsstämmobeslut är gällande är att en person obehörigen inte har fått rösta på bolagsstämman om det är uppenbart att aktieägarens röst skulle ha varit betydelselös.¹³⁹ Ett annat exempel på formella fel som inte bör påverka giltigheten av ett bolagsstämmobeslut är

---

¹³⁵ NJA 1936 s. 684; SOU 1971:15 s. 248 och Pehrson, Lagstiftning och forskning inom den centrala förmögenhetsrätten - Aktiebolags- och börsrätt, SvJT 1988 s. 262-280 på s. 275.

¹³⁶ Åhman, Behörighet och befogenhet i aktiebolagsrätten s. 742 f.

¹³⁷ Andersson m.fl., Aktiebolagslagen. En kommentar, kommentaren till 7 kap. 50 §, punkten 2.

¹³⁸ NJA 1936 s. 684 och Stattin, Minoritetsskydd och klander s. 92.

¹³⁹ Skog, Rodhes Aktiebolagsrätt s. 252.

att upprättandet av en röstlängd inte har skett på en bolagsstämma i ett familjeföretag där alla aktieägarna känner varandra.¹⁴⁰

Då det föreligger formella fel bör endast det interna skadeståndsansvaret kunna aktualiseras eftersom det är svårt att tänka sig att tredjeman lider någon skada av att reglerna om beslutsfattandet i bolag inte har följts. Vidare bör det vara svårt att visa på att en skada har uppstått då de formella reglerna kring beslutsfattandet, exempelvis kallelsreglerna, inte efterlevs, varför det i regel inte bör vara möjligt att med framgång föra en skadeståndstalan mot styrelsen om det verkställer formellt felaktiga bolagsstämmobeslut.

4.3.2 Materiella fel

Angående materiella fel i bolagsstämmobeslut så kan det sägas att ett beslut som medför att en regel som skyddar tredjeman åsidosätts leder till att beslut blir nulliteter enligt 7 kap. 51 § 2 st. 1 p. ABL. Om ett beslut å andra sidan strider mot en materiell regel som kan åsidosättas med stöd av SAS-principen så uppstår ett klanderbart materiellt fel.¹⁴¹ Exempel på viktiga regler i ABL vars åsidosättande medför att beslut blir klanderbara under förutsättningen att de inte är fattade med samtliga aktieägares samtycke är reglerna om bolagets vinstsyfte i 3 kap. 3 § ABL och generalklausulen i 7 kap. 47 § ABL. Regler i ÅRL, som i de flesta fall är den tillämpliga lagen om årsredovisning, kan användas som klandergrund för att upphäva ett beslut om fastställande av årsredovisningen eller dispositioner av vinstmedel.¹⁴²

En viktig aspekt att ha i åtanke när det gäller beslut som strider mot materiella regler är att svenska domstolar i regel inte tar ställning till lämpligheten av ett bolagsstämmobeslut. Det betyder att det krävs att det föreligger en rättslig grund för att en klandertalan ska kunna föras mot ett beslut. Exempelvis kan storleken på styrelsearvodet inte klandras i sig. Däremot kan beslutet om styrelsens arvode klandras på grund av att storleken på arvodet strider mot bolagets vinstsyfte eller generalklausulen.¹⁴³

Materiella fel kan således medföra att vissa beslut bli nulliteter. Så är fallet då bolagsstämmans beslut innebär att en regel som skyddar någon annan än nuvarande aktieägare åsidosätts. I dessa situationer bör styrelsen aldrig kunna verkställa beslutet i fråga utan att riskera att bli skadeståndsskyldig gentemot tredjeman då styrelsen åsidosätter sin legala prövningsskyldighet. När ett beslut är materiellt felaktigt på så sätt att en aktieägarskyddsregel har åsidosatts kan styrelsens lydnadsplikt aktiveras vid två olika tidpunkter; (i) vid själva beslutsfattande om samtliga aktieägare har samtyckt till en åtgärd eller (ii) tre månader efter det att bolagsstämman fattade sitt beslut om det inte är fattat av aktieägarna samfällt.

---

¹⁴⁰ Almlöf, Bolagsorganens reglering och dess ändamålsenlighet s. 190.

¹⁴¹ Stattin, Minoritetsskydd och klander s. 90.

¹⁴² Sandström, Svensk aktiebolagsrätt, s. 197 f. och NJA 1967 s. 313.

¹⁴³ Sandström, Svensk aktiebolagsrätt, s. 197 f.

4.3.3 Styrelsens klanderrätt

En prövning av en bolagsstämмоanvisnings giltighet kan ske aktivt, vilket innebär att styrelsen klandrar beslutet i fråga, eller passivt, vilket innebär att styrelsen inte verkställer bolagsstämmans beslut.¹⁴⁴ Även styrelsen har således en möjlighet att klandra bolagsstämmobeslut, vilket motiveras av att styrelseledamöterna har en skyldighet att tillvarata bolagets intresse. Denna skyldighet är skadeståndssanktionerad och det finns därför ett behov av att styrelsen ska kunna skapa säkerhet i fråga om huruvida den ska följa en anvisning eller inte.¹⁴⁵

Styrelsen har som redogjorts för en skyldighet att som utgångspunkt vägra följa anvisningar som strider mot ABL, tillämplig lag om årsredovisning eller bolagsordningen enligt 8 kap. 41 § 2 st. ABL. Denna skyldighet som styrelsen har innefattar att försöka förhindra bolagsskadliga beslut, vilket kan ske genom att en klandertalan väcks.¹⁴⁶ Skog menar på att den skyldighet som styrelsen har att klandra bolagsstämmobeslut i realiteten inte är speciellt långtgående. Beslut som innebär att regler som har ett annat skyddsobjekt än nuvarande aktieägare åsidosätts är nulliteter som från början är ogiltiga. (Se 7 kap. 51 § 2 st. 1 p. ABL) Om ett beslut strider mot en regel som är uppställd i aktieägarnas intresse så ankommer det i första hand på de enskilda aktieägarna att föra en klandertalan mot beslutet för att få det ogiltigförklarat. Om aktieägarna väljer att inte föra en sådan klandertalan anser Skog att det är tveksamt om styrelsen ska ha en plikt att ingripa å aktieägarnas vägnar.¹⁴⁷ Dotevall anför att i fråga om klander så har styrelseledamöterna samma skyldighet att iakttä bolagets intresse som då de ansvarar för förvaltningen i bolaget. Av detta följer att styrelsen endast har en skyldighet att väcka en klandertalan om det ligger i bolagets intresse.¹⁴⁸

Utgångspunkten bör vara att i de fall då det rör sig om frågor som aktieägarna själva kan disponera över genom att lämna sitt samtycke så är det främmande att styrelsen skulle ha en skyldighet att klandra ett bolagsstämmobeslut. Styrelsen ska verkställa beslut som har blivit giltiga genom klanderpreskription och aktieägarna kan därför välja att underlåta att klandra ett bolagsstämmobeslut och därigenom göra det giltigt. Ett undantag från detta som kommer att redogöras för nedan är anvisningar som uppenbart strider mot bolagets intresse.¹⁴⁹ Sådana beslut vinner inte giltighet vid klanderpreskriptionens inträde och ska aldrig verkställas av styrelsen.¹⁵⁰ Som utgångspunkt bör styrelsen inte ha något behov av att använda sin klanderrätt annat än för att tillvarata tredjemans intresse. I dessa fall är det dock fråga om beslut som är nulliteter, varför dylika beslut är att se som ursprungligt ogiltiga utan att en klandertalan förs mot dem. I praktiken bör således styrelsens klanderrätt inte behöva användas i någon större utsträckning. En annan sak är att styrelsen kan föra en klandertalan för att skapa

¹⁴⁴ Dotevall, Aktiebolagsrätt s. 271.

¹⁴⁵ Stattin, Minoritetsskydd och klander s. 87 f.

¹⁴⁶ Almlöf, Bolagsorganens reglering och dess ändamålsenlighet s. 267 f. och prop. 1975:103 s. 382.

¹⁴⁷ Skog, Rodhes Aktiebolagsrätt s. 249.

¹⁴⁸ Dotevall, Aktiebolagsrätt s. 216 och Andersson m.fl., Aktiebolagslagen. En kommentar, kommentaren till 7 kap. 50 §, punkten 4.

¹⁴⁹ Se avsnitt 5.1.

¹⁵⁰ Östberg, Styrelseledamöters lojalitetsplikt s. 253 och Dotevall, Aktiebolagsrätt s. 271 f.

klarhet i om ett beslut är bindande eller inte och i förhållande till bolagsstämman kunna hänvisa till en domstols beslut i frågan.

Som nämnts tidigare kan en styrelse agera på två sätt då den finner att ett bolagsstämmobeslut inte ska verkställas på grund av att det är felaktigt, den kan vara passiv och inte verkställa beslutet eller så kan den vara aktiv och klandra ett beslut. I de fall då passivitet från styrelsens sida hindrar verkställighet av en felaktig bolagsstämmoanvisning bör styrelsen inte ha en skyldighet att aktivt klandra beslutet. Det bör framförallt vara i den situationen då en bolagsstämma ger en anvisning direkt till en VD, och styrelsens passivitet således skulle sakna effekt, som styrelsen bör ha en skyldighet att klandra ett bolagsstämmobeslut.

4.4 Nulliteter

Utgångspunkten är, som redogjorts för ovan, att beslut som är behäftade med fel blir giltiga efter tre månader från den tidpunkt då det fattats om de inte klandras innan dess. Det finns dock vissa fel, nulliteter, som lagstiftaren har ansett vara så pass allvarliga att inte ens aktieägarnas gemensamma passivitet under en tremånadersperiod kan göra beslut giltiga.¹⁵¹

Nullitetsfallen kan hänföras till tre olika typfall; (i) beslut som är av en sådan karaktär att det inte hade kunnat fattas ens med samtliga aktieägares samtycke, (ii) beslut som fattas då behövligt samtycke saknas och (iii) beslut som fattas trots att kallelse till bolagsstämma inte har skett eller att bestämmelserna om kallelse i väsentliga delar inte har följts. Kategori (ii) och (iii) tar sikte på situationer då regler som skyddar aktieägarna åsidosätts. Skillnaden mellan dessa två nullitetsgrunder och andra överträdelser av regler som skyddar aktieägarna vars åsidosättande leder till klanderbara fel är att nullitetsgrunderna tar sikte på synnerligt allvarliga fel. På grund av att det trots allt rör sig om regler som är uppställda i aktieägarnas intresse är utgångspunkten trots allt att fel som hör till nullitetsgrund (ii) och (iii) kan läkas med hjälp av SAS-principen.¹⁵²

När ett beslut är ogiltigt innebär det att beslutet i fråga inte har de rättsverkningar som normalt tillkommer ett bolagsstämmobeslut och att det inte är bindande för aktieägarna eller bolagsorganen. I princip kan styrelsen inte fria sig från ansvar för vidtagna åtgärder genom att hänvisa till att den agerat i enlighet med ett ogiltigt bolagsstämmobeslut. Det faktum att ett ogiltigt bolagsstämmobeslut föreligger kan dock påverka oaktsamhetsbedömningen om styrelsen har verkställt ett beslut därför att den har varit av uppfattningen att beslutet var giltigt.¹⁵³

Av undantagen från lydnadsplikten som kommer att redogöras för nedan¹⁵⁴ bör anvisningar som sker i en sådan omfattning att kärnan i kompetensfördelningen åsidosätts och beslut som

---

¹⁵¹ Sandström, Svensk aktiebolagsrätt, s. 198.

¹⁵² Almlöf, Bolagsorganens reglering och dess ändamålsenlighet s.192 f.

¹⁵³ Nial, Om klanderbara och ogiltiga bolagsstämmobeslut s. 101 f.

¹⁵⁴ Se avsnitt 5.

står i strid med straffrättslig lag eller goda seder alltid vara att se som nulliteter som inte kan läkas och bli giltiga genom klanderpreskription. Dessa två undantag från lydnadsplikten får anses vara av sådan karaktär att aktieägarna inte ens samfällt kan sätta dem ut spel.

Undantaget från styrelsens lydnadsplikt då anvisningar uppenbart strider mot bolagets intresse är systematiskt intressant eftersom den allmänna uppfattningen är att dylika anvisningar inte får verkställas ens efter klanderpreskriptionens inträde, vilket talar för sådana beslut är nulliteter. Å andra sidan anses aktieägarna samfällt kunna disponera över och sätta detta undantag från lydnadsplikten ur spel. Detta talar för att detta undantag från styrelsens lydnadsplikt ska ses som en nullitetsgrund att jämföra med 7 kap. 51 § 2 st. 3 p ABL om väsentliga kallelsefel då detta undantag från lydnadsplikten tycks vara en nullitetsgrund som aktieägarna kan disponera över. Att så skulle vara fallet finns det dock inget stöd för i lagtexten.

4.4.1 Preskription vid nulliteter

Baserat på lagtexten så framstår det som att beslut som är nulliteter aldrig kan bli gällande. Numera anses det dock att ett besluts egenskap av att vara en nullitet inte kan åberopas hur länge som helst. En längre tids passivitet från aktieägarnas sida kan enligt allmänna rättsregler ha den verkan att rätten att föra talan mot ett beslut går förlorad.¹⁵⁵ Exakt hur en sådan regel om att passivitet som leder till förlust av talerätten är tänkt att fungera är dock något klart.¹⁵⁶ I ett hovrättsfall rörande en ideell ekonomisk förening som avgjordes 2012 ansågs talerätten ha gått förlorad när käranden väntade i ungefär sex år med att väcka talan mot ett föreningsstämmobeslut.¹⁵⁷

I regel lär detta inte vara något som är av direkt relevans för en styrelse. Som redogjorts för ovan krävs det att en bolagsstämmoanvisning har ett visst mått av precision, vilket i regel medför att anvisningarnas tillämplighet i tiden är begränsad. Av denna anledning bör styrelsen inte hamna i en situation då den efter en längre tid har att ta ställning till om ett beslut som är en nullitet numera ska ses som en bindande bolagsstämmoanvisning.

---

¹⁵⁵ SOU 1971:15 s 245 och Moberg, Några frågor kring ett av aktiebolagslagens nullitetsfall s. 301.

¹⁵⁶ Johansson, Bolagsstämma s. 92 och Nerep Aktiebolagsrättslig analys s. 360.

¹⁵⁷ RH 2012:33.

4.5 Fel i kallelsen

I syfte att visa på vilka problematiska bedömningar som styrelsen kan ställas inför då den ska göra sin laglighetsprövning kommer de olika rättsföljderna vid kallelsefel nu att gås igenom. För det första kan ett kallelsefel medföra att det sammanträde där beslut har fattats inte är att se som en bolagsstämma, vilket får konsekvensen att styrelsens lydnadsplikt över huvud taget inte aktiveras. Vidare, om sammanträdet trots fel i kallelse är att se som en bolagsstämma uppstår frågan om felet är så ingripande att ett beslut som fattats på sammanträdet ska ses som en nullitet som aldrig ska verkställas av styrelsen eller om bristerna i kallelsen leder till klanderbara fel. Från styrelsens perspektiv är skillnaden mellan beslut som är klanderbara och beslut som är nulliteter att beslut som hör till den senare kategorin är behäftade med ett verkställighetsförbud som inte upphör efter det att tre månader har passerat från beslutstidpunkten. Beträffande klanderbara beslut sägs ofta att de får och ska verkställas efter klanderfristens utgång. För att tydligt markera att klanderbara beslut som blivit giltiga genom klanderpreskription ska verkställas har lagstiftaren valt formuleringen att anvisningar inte ska följas om "... anvisningen inte gäller..." i lagtexten i 7 kap. 41 § 2 st. ABL. När klanderpreskription har inträtt gäller en anvisning och den är därför inte längre undantagen från styrelsens lydnadsplikt.¹⁵⁸

Ytterligare en fråga som styrelsen har att ta ställning till är om ett fel över huvud taget har påverkat ett beslut eller om det ska ses som från början giltigt på grund av kausalitetsprincipen.¹⁵⁹ Om det är så att ett grovt kallelsefel har förelegat men sammanträdet trots detta ses som en bolagsstämma uppstår ytterligare en fråga som styrelsen har att ta ställning till, nämligen om samtliga beslut på bolagsstämman eller endast vissa ska ses som nulliteter.

4.5.1 Nulliteter eller klanderbara fel

Bestämmelsen i 7 kap. 51 § 2 st. 3 p. ABL stadgar att talan mot ett bolagsstämmobeslut får väckas även efter det att tre månader har passerat om; "... 3. kallelse till bolagsstämman inte har skett eller de bestämmelser om kallelse som gäller för bolaget i väsentliga delar inte har följts." Detta lagstadgande är endast avsett att ge riktlinjer i frågan om vad som är ett så väsentligt fel i en kallelse att felet medför att beslut som berörs av ett det blir till nulliteter, i övrigt har frågan lämnats över till rättstillämpningen. Det bör dock vara så att mindre brister i kallelsen leder till att beslut blir klanderbara då huvudregeln är att felaktigt tillkomna bolagsstämmobeslut är klanderbara och att kallelsebrister endast i undantagsfall bör medför

---

¹⁵⁸ Åhman, Behörighet och befogenhet i aktiebolagsrätten s. 733; prop. 1975:103 s. 382 och Johansson, Svensk associationsrätt i huvuddrag s. 122, fotnot 24.

¹⁵⁹ Se avsnitt 4.3.1.

att beslut blir nulliteter.¹⁶⁰ Även om utgångspunkten är att regeln i 7 kap. 51 § 3 p. ABL endast är en riktlinje för vilka fel i en kallelse som medför att beslut får nullitetsverkan och att även andra grövre fel än just frånvaron av kallelse potentiellt kan medföra att beslut blir nulliteter bör det krävas att bristerna i kallelsen är extraordinära för att de ska ha nullitetsverkan. Anledningen till detta är att ogiltighet är en väldigt ingripande rättsföljd.

Om det föreligger ett större fel i en kallelse bör besluten som fattas på bolagsstämman trots eventuella fel betraktas som giltiga bolagsstämmobeslut om aktieägarna har haft rimliga möjligheter att uppmärksamma och att närvara på bolagsstämman.¹⁶¹ I de fall då bristerna i kallelsen har varit av sådan karaktär och omfattning att aktieägare har hållits okunniga om att en bolagsstämma ska hållas bör ett sammanträde å andra sidan inte vara att kategorisera som en bolagsstämma. Konsekvensen av sådana brister i en kallelse är att samtliga beslut som fattas i ärenden som behandlas på ett sådant sammanträde blir nulliteter.¹⁶² Exempel på fel av formell natur som är av sådan extraordinär natur att nullitetsverkan bör inträda att en kallelse till en extra bolagsstämma sker utan angivande av syftet med sammanträdet. Ett annat är att kallelse sker genom ett kungörelse förfarande istället för genom personlig delgivning när aktieägarna inte har anledning att förvänta sig att ett sådant kallelsesätt ska användas.¹⁶³ Andra brister i en kallelse som kan göra att en bolagsstämma och alla beslut som fattas på ett sammanträde ska ses som ogiltiga är att kallelsen till bolagsstämman anger fel dag.¹⁶⁴

Andra formella fel än just kallelsefel kan baserat på lagtexten aldrig medföra att beslut blir nulliteter. Det kan dock inte uteslutas att andra väsentliga fel i själva förfarandet kring ett sammanträde kan leda till att sammanträdet inte är att se som en bolagsstämma. Tänkbara exempel på när formella förfarandefel skulle kunna få konsekvensen att samtliga beslut som fattats på ett sammanträde blir nulliteter är i extrema fall då personer som saknar rösträtt otillbörligen har tillåtits att rösta eller om det har skett ett systematiskt utestängande av legitimerade aktieägare.¹⁶⁵ Konsekvensen av detta är att beslut som fattas på ett sådant sammanträde inte kan ses som bolagsstämmobeslut.¹⁶⁶

---

¹⁶⁰ Prop. 1975:103 s. 415 och Gregow, Om samtliga aktieägares samtycke och de rättsliga förutsättningarna för att åstadkomma bolagsstämmobeslut genom förenklade förfaranden, JT 2001/02 s. 742-771 på s. 745.

¹⁶¹ Prop. 1975:103 s.416 f.; Moberg, Några frågor kring ett av aktiebolagslagens nullitetsfall s. 304 f. och Almlöf, Bolagsorganens reglering och dess ändamålsenlighet s. 197.

¹⁶² Nial, Om klanderbara och ogiltiga bolagsstämmobeslut s. 61 och HovR i Västra Sverige dom 28 maj 2004 T 4403-03.

¹⁶³ Moberg, Några frågor kring ett av aktiebolagslagens nullitetsfall s. 305.

¹⁶⁴ Stattin, Minoritetsskydd och klander s. 102.

¹⁶⁵ Johansson, Svensk associationsrätt i huvuddrag s. 194 och Nial, Om klanderbara och ogiltiga bolagsstämmobeslut s.61 f.

¹⁶⁶ SOU 1941:9 s. 556 och Andersson m.fl., Aktiebolagslagen. En kommentar, kommentaren till 7 kap 51 §, avsnitt.5.

4.5.1.1 Blir alla beslut på en bolagsstämma nulliteter?

En kallelse kan betraktas som en separat kallelse till varje ärende som är upptaget i förslaget till dagordningen som framgår av kallelsen till bolagsstämman. Detta medför att om en kallelse är felaktig på så sätt att den inte anger att ett visst ärende ska tas upp till behandling på en bolagsstämma så förlorar inte sammanträde sin karaktär av att vara en bolagsstämma. Resultatet blir istället att det ärendet som berörs av felet inte får tas upp till beslut på bolagsstämman.¹⁶⁷ Om ett bolag inte uppfyller kravet på att tillhandahålla handlingar till ett ärende som ska behandlas på en bolagsstämma så bör rättsföljden av detta i regel bli att beslut som fattas i ärendet blir klanderbara och potentiellt kan bli giltiga genom klanderpreskription.¹⁶⁸

I 7 kap. 26 § ABL anges i vilka situationer en bolagsstämma får behandla ärenden trots att kallelsereglerna och reglerna om tillhandahållande av handlingar inför en bolagsstämma har åsidosatts. Det framgår av denna bestämmelse att giltiga beslut kan fattas om de aktieägare som berörs av ett fel samtycker till att så sker samt i ärende som är obligatoriska att behandla enligt lag eller bestämmelser i bolagsordning. Vidare kan giltiga beslut fattas i ett ärende som omedelbart föranleds av ett annat ärende som ska avgöras på bolagsstämman. Ett exempel på beslut som bolagsstämman bör kunna fatta trots att ärendet inte har angivits i kallelsen är att utse en minoritetsrevisor i samband med att vissa omständigheter blir kända när bokslutet behandlats på en bolagsstämma. Möjligtvis kan det beslutas om att väcka en skadeståndstalan i samband med att ansvarsfrihet vägras styrelse eller VD.¹⁶⁹

Sammanfattningsvis bör det kunna konstateras att i de fall då en kallelse inte går ut till vissa aktieägare och dessa inte har någon möjlighet att få kunskap om sammanträdet så bör en bolagsstämma inte anses ha hållits och giltiga bolagsstämmobeslut kan då inte fattas. I de fall då kallelse har skett men det har förekommit något fel i kallelsen bör en bolagsstämma anses ha hållits med konsekvensen att vissa beslut som fattats på bolagsstämman blir giltiga enligt 7 kap. 26 § ABL. De ärenden som berörs av fel i kallelsen är att se som nulliteter eller klanderbara fel beroende på hur ingående felet som har förelegat är. Mindre fel i kallelseförfarandet bör anses vara klanderbara och om dessa beslut inte klandras inom tre månader blir de att se som giltiga vid klanderpreskriptionens inträde och besluten ska då verkställas av styrelsen. Då det visserligen har förekommit någon brist i kallelsen men detta fel sannolikt inte har påverkat utgången av omröstningen på bolagsstämman ska de beslut som har fattats på bolagsstämman ses som giltiga och de ska omedelbart verkställas av styrelsen. Något som talar för att endast i undantagsfall klassificera en bolagsstämma i sin helhet som ogiltigt är att det då inte är möjligt att fatta några giltiga bolagsstämmobeslut med stöd av lagstadgandet i 7 kap. 26 § ABL. Konsekvensen av detta skulle bli att bolaget som har hållit en bolagsstämma som är att se som ogiltigt inte kan fattat beslut i de obligatoriska ärendena i

¹⁶⁷ Johansson, Bolagsstämma s. 199.

¹⁶⁸ Almlöf, Bolagsorganens reglering och dess ändamålsenlighet s. 190 och prop. 2004/05:85 s. 603.

¹⁶⁹ Taxell, Aktiebolagets organisation s. 35.

7 kap. 11 § ABL, en problematik som 7 kap. 26 § ABL annars löser då kallelsen är behäftad med brister.

5 Materiella gränser för lydnadsplikten

Om en bolagsstämмоanvisning föreligger men strider mot ABL, tillämplig lag om årsredovisning eller bolagsordningen i ett aktiebolag ska styrelsen i princip inte följa den. Med andra ord har styrelsen en skyldighet att vidta en laglighetsprövning av bolagsstämмоanvisningar innan den rättar sig efter dem. Styrelsen anses som utgångspunkt skyldig att verkställa bolagsstämmobeslut som den finner affärsmässigt olämpliga och den prövningsskyldighet med avseende på anvisningars giltighet som styrelsen har är inte att jämställa med en vetorätt mot bolagsstämmobeslut.¹⁷⁰ Konsekvensen av att styrelsen skulle verkställa en bolagsstämмоanvisning som står i strid med ABL, tillämplig lag om årsredovisning eller bolagsordningen är att skadeståndsansvar kan aktualiseras för styrelsen enligt 29 kap. 1 § ABL.¹⁷¹

Om en bolagsstämмоanvisning strider mot en aktieägarskyddsregel så får den verkställas om beslutet fattat med stöd av SAS-principen eller, med undantag från nullitetsfallen, då klanderpreskription har inträtt. I de fall då en bolagsstämмоanvisning har tillkommit genom ett *per capsulam*-förfarande, vilket kräver samtliga aktieägares medverkan, bör följaktligen styrelsens laglighetsprövning av anvisningar endast ske till förmån för tredjeman. Om en anvisning strider mot en regel som är uppsatt till skydd för tredjeman så riskerar styrelsen att bli skadeståndsskyldig om den rättar sig efter anvisningen eftersom den agerar i strid med ABL om den inte har gjort sin laglighetsprövning enligt 8 kap. 41 § 2 st. ABL.

Undantagen från styrelsens lydnadsplikt bör kunna sammanfattas som så att styrelsen inte ska verkställa anvisningar som åsidosätter regler som (i) är avsedda att skydda borgenärer eller någon annan tredjeman eller (ii) som avser att skydda aktieägare när samtliga aktieägares samtycke till ett beslut saknas.¹⁷²

5.1 Anvisningar som uppenbart strider mot bolagets intresse

I 92 § i ABL 44 framgick det att styrelsen inte fick efterkomma föreskrifter rörande förvaltningen som uppenbart stred mot bolagets intresse. Denna lagbestämmelse är numera borttagen från ABL men rättsläget anses trots det oförändrat. Lagstiftarens motivering till att ta bort denna bestämmelse var att i princip alla anvisningar som uppenbart strider mot bolagets intresse även strider mot generalklausulen och därigenom även mot ABL.¹⁷³ Skog menar att regeln om att styrelsen har en plikt att motsätta sig ett bolagsstämmobeslut på grund av att beslutet är uppenbart skadligt för bolaget inte har någon självständig betydelse. Detta

---

¹⁷⁰ Dotevall, Aktiebolagsrätt s. 272.

¹⁷¹ Bergström och Samuelsson, Aktiebolagets grundproblem s. 75.

¹⁷² Stattin, Företagsstyrning s. 201 ff. och Skog, Rodhes Aktiebolagsrätt s. 249.

¹⁷³ Prop. 1975:103 s. 382 och Nerep och Samuelsson, Aktiebolagslag (2005:551) 8 kap. 41 §, Lexino 2013-02-01, punk 2.

eftersom dylika beslut i praktiken måste stå i strid med antingen bolagets vinstsyfte eller likhetsprincipen.¹⁷⁴

I dag anses verkställighetsförbudet mot åtgärder som uppenbart strider mot bolagets intresse gälla som en allmän princip och detta oavsett om en anvisning strider mot generalklausulen i 8 kap. 41 § 1 st. ABL eller inte. Inte ens i de fall då aktieägarna har underlåtit att klandra ett beslut som uppenbarligen strider mot bolagets intresse under tre månader får styrelsen följa en anvisning som uppenbart åsidosätter bolagets intresse. Tvärtom kan verkställighetsåtgärder i dessa situationer vara skadeståndsgrundande för styrelsen.¹⁷⁵ Styrelsen riskerar att bli skadeståndsskyldig om den underlåter att ingripa för att förhindra verkställigheten av ett bolagsstämmobeslut som går ut på en för bolaget skadlig åtgärd.¹⁷⁶

Principen om att anvisningar som uppenbart strider mot bolagets intresse inte ska efterkommas av styrelsen är en aktieägarskyddsregel. Detta innebär att om samtliga aktieägare står bakom en anvisning som uppenbart strider mot av bolagets intresse så bör styrelsen ändå vara skyldig att rätta sig efter anvisningen och den kan inte hållas skadeståndsansvarig för detta i förhållande till bolaget.¹⁷⁷ Det är således möjligt för aktieägarna att samfällt disponera över och åsidosätta detta undantag från styrelsens lydnadsplikt.¹⁷⁸

I de fall då beslutsfattandet i ett aktiebolag sker genom ett *per capsulam*-förfarande föreligger enighet bland aktieägarna. Detta innebär att styrelsens prövningsskyldighet i dessa situationer kommer att falla bort. Det kan ifrågasättas om detta är ändamålsenligt. Då en formell bolagsstämma hålls är styrelsen i regel närvarande på bolagsstämmosammanträden och har enligt 7 kap. 25 och 32 §§ ABL att tillhandahålla handlingar inför en årsstämma och att lämna upplysningar på en bolagsstämma. Enligt 7 kap. 24 § ABL ska kallelsen, som styrelsen är ansvarig för, ange de ärenden som ska behandlas samt ange det huvudsakliga innehållet i de förslag som läggs fram på bolagsstämman. Om beslut fattas av aktieägarna *per capsulam* kan styrelsens möjligheter att avråda aktieägarna från att fatta vissa beslut och att presentera ett beslutsunderlag minska. Dotevall menar att det inte uppstår en plikt för styrelsen att verkställa ett beslut när det framgår av beslutsunderlaget att bolagsstämman inte har varit informerad om att verkställandet av en anvisning kan leda till att en avtalsrättslig förpliktelse upphävs och att ett skadeståndsansvar kan drabba bolaget.¹⁷⁹ Möjligtvis kan det i situationer när det är uppenbart att bolagsstämman inte har överblickat konsekvenserna av sina anvisningar läggas in i styrelseledamöternas lojalitetsplikt att uppmärksamma bolagsstämman på vilka skadliga konsekvenser ett verkställande av anvisningar skulle medföra. Underlåtenhet att göra detta skulle kunna medföra att styrelsen blir skadeståndsskyldig.

---

¹⁷⁴ Skog, Rodhes Aktiebolagsrätt s. 249.

¹⁷⁵ Andersson m.fl., Aktiebolagslagen. En kommentar, kommentaren till 8 kap. 41 §, punkten 4 och SOU 1995:44 s. 88.

¹⁷⁶ Se Nerep och Samuelsson, Aktiebolagslag (2005:551) 8 kap. 41 §, Lexino 2013-02-01, punkt. 2 och Dotevall, Aktiebolagsrätt s. 272.

¹⁷⁷ Åhman, Behörighet och befogenhet i aktiebolagsrätten s. 750.

¹⁷⁸ Östberg, Styrelseledamöters lojalitetsplikt s. 256.

¹⁷⁹ Dotevall, Aktiebolagsrätt s. 272 f.

Till saken hör dock att *per capsulam*-förfaranden är en snabb form av beslutsfattande och det är inte långsökt att dra slutsatsen att det emellanåt används för att det krävs ett snabbt beslutsfattande inför en affär. Om styrelsen i dessa fall skulle anses skyldig att vidta tidskrävande undersökningar innan en verkställighetsåtgärd vidtogs för att vara säker på att undgå skadeståndsansvar kan detta i sig göra att bolaget går miste om en affärsmöjlighet. Lagstiftaren har rimligtvis inte haft som mål att hindra bolagsstämman från att avsiktligt fatta ett ekonomiskt ofördelaktigt beslut för bolaget och i allmänhet lär aktieägarna få stå sitt kast om den fattar sådana beslut. Å andra sidan kan ett beslut som uppenbarligen strider mot bolagets intresse fattas i syfte att skada bolaget till men för nya aktieägare.¹⁸⁰ Av allt att döma så finns det dock inte något skäl i rättskällorna att göra undantag från att SAS-principen kan användas för att göra avsteg från aktieägarskyddsregler i fråga om anvisningar som uppenbart strider mot bolagets intresse. Styrelseledamöternas lojalitetsplikt bör dock i vissa fall medföra att styrelsen anses som oaktsam om den inte uppmärksammar bolagsstämman på konsekvenserna av ett beslut som det är uppenbart att bolagsstämman har förbisett.

5.1.1 Bolagets intresse

Centralt för det undantag från styrelsens lydnadsplikt som nu diskuteras är hur begreppet bolagets intresse ska förstås. Ett sätt att närma sig definitionen är med hjälp av reglerna om skadestånd i 29 kap. ABL och att mena på att alla situationer då styrelsen kan ådra sig en skadeståndsskyldighet gentemot bolaget innefattar åtgärder vart verkställande skulle strida mot bolagets intresse.¹⁸¹ Stattin har fört ett resonemang om att det kan finnas ett bolagsintresse som är skiljt från aktieägarnas i ekonomiskt osunda bolag. Han menar att bolagets intresse, som i normala fall är aktieägarnas intresse, i dessa fall kan substitueras av bolagets borgenärs intresse och snarast blir en skyddsregel för ett ekonomiskt osunt bolags ekonomiska ställning.¹⁸² Åhman menar att bolagets intresse är detsamma som bolagets vilja, vilket normalt får anses vara bolagsstämmans vilja.¹⁸³

HD har i två prejudikat kommit fram till att en associations rätt till skadestånd är nödvändigt villkorad av att samtliga aktieägares samtycke inte förelåg vid tidpunkten då ett skadebringande beslut fattades. I och med dessa två avgöranden står det klart att en associations rätt till skadestånd elimineras då samtliga aktieägare har samtyckt till en åtgärd. Associationens intresse är således detsamma som intresset hos de individer som är medlemmar i associationen vid tidpunkten för ett beslut.¹⁸⁴ Mot bakgrund av dessa prejudikat

---

¹⁸⁰ Almlöf, Bolagsorganens reglering och dess ändamålsenlighet s. 268.

¹⁸¹ Stattin, Företagsstyrning s. 214.

¹⁸² Stattin, Företagsstyrning s. 472.

¹⁸³ Åhman, Behörighet och befogenhet i aktiebolagsrätten s. 808.

¹⁸⁴ NJA 2013 s. 117; NJA 1981 s. 1117 och Arvidsson, Associationsrättsligt samtycke och skadestånd. Särskilt om förhållandet mellan samtyckesprincipen och associationsintresset, SvJT 2014 s. 653-661 på s. 659.

får det anses klarlagt att bolagets intresse ska förstås som aktieägarnas gemensamma intresse.¹⁸⁵

5.1.2 Problematiska situationer rörande bolagets intresse

En problematisk situation som kan aktualisera det nu diskuterade undantaget från styrelsens lydnadsplikt är att en anvisning ges från bolagsstämman vars verkställande skulle innebära att bolaget ådrar sig ett skadeståndsansvar. Som kommer att redogöras för så är styrelsen inte skyldig att verkställa en anvisning om det skulle innebära att en straffbar handling skulle begås.¹⁸⁶ Det motsatta, med andra ord att styrelsen har en lydnadsplikt, anses gälla i fråga om bolagsstämmananvisningar vars verkställande skulle innebära att bolaget åsidosätter en avtalsrättslig förpliktelse eller agerar på ett sätt som skulle stå i strid med civilrättslig lagstiftning. Detta motiveras av att det ibland kan vara en fördel för ett bolag att ådra sig ett skadestånd och att det därför kan föreligga affärsmässigt motiverade överväganden bakom bolagsstämmans anvisningar, så kallade rationella avtalsbrott.¹⁸⁷

Det kan dock tänkas att en situation är för handen där styrelsen anser att bolagsstämmans beslut kommer att orsaka bolaget skada och att eventuella avtalsbrott inte är rationella. I denna situation ställs styrelsens lydnadsplikt mot styrelseledamöternas skyldighet att agera i bolagets intresse. Som utgångspunkt har styrelsen en skyldighet att verkställa en bolagsstämmananvisning som den anser är affärsmässigt olämpligt. Taxell har menat att utgångspunkten är att styrelsen är skyldig att verkställa alla beslut som är förenliga med ABL och bolagsordningen i ett bolag och att detta gäller även om verkställighet av ett beslut skulle orsaka bolaget en förlust. Detta är en följd av att styrelsen som utgångspunkt ska godta konsekvenser som bolagsstämman har accepterat då den fattar beslut. Det kan dock förhålla sig på ett annat sätt om verkställigheten av ett beslut skulle leda till en avsevärt större förlust än vad som förutsågs när bolagsstämman fattade beslutet eller då förhållandena har ändrats på ett sådant sätt att de ekonomiska riskerna har ökats väsentligt vid tidpunkten för verkställandet av ett beslut.¹⁸⁸ Detta bör gälla även i Sverige i dag. Följaktligen bör styrelsen endast i extrema situationer vägra att verkställa ett beslut som har fattats av bolagsstämman, exempelvis om ett beslut fattas ett dygn innan en bankkrasch och det är uppenbart att bolagsstämman inte hade fattat beslutet i fråga om den hade varit medveten om hur förhållandena skulle se ut vid den tidpunkt då beslutet ska verkställas.

En annan problematisk situation som kan uppstå är att ett moderbolag genom bolagsstämman i dotterbolaget lämnar anvisningar som är mindre förmånliga för dotterbolaget. Om moderbolaget är ensam aktieägare bör denna, i enlighet med det som sagts ovan, tillåtas att

---

¹⁸⁵ Dotevall, Aktiebolagsrätt s. 282; jfr. Taxell, Aktiebolagets organisation s. 13, tycks definiera bolagets intresse som ekonomisk stabilitet och utvecklingsmöjligheter.

¹⁸⁶ Se avsnitt 5.2.

¹⁸⁷ Johansson, Bolagsstämma s. 95 f.; prop. 1975:103 s. 413 och Nial i NJA 1960 s. 698, angivna utlåtande.

¹⁸⁸ Taxell, Ansvar och ansvarsfördelning i aktiebolag s. 22 f.

disponera över detta undantag från styrelsens lydnadsplikt och styrelsen i dotterbolaget lär i denna situation inte ha något utrymme för att vägra att verkställa anvisningar som uppenbart strider mot dotterbolagets intresse. Om det finns flera aktieägare så kommer dotterbolagets styrelse att hamna i en situation då dess lydnadsplikt säger en sak och förbudet mot att verkställa anvisningar som uppenbart strider mot bolagets intresse säger en annan.

Sannolikt har styrelsen i ett dotterbolag i de fall då moderbolagets anvisning uppenbarligen står i strid med dotterbolagets intresse en rätt att vägra att följa anvisningen. I praktiken utsätter sig dock styrelsen i dotterbolaget för större risk av drabbas av sanktioner genom att agera i strid med majoritetsaktieägarens vilja. För det första riskerar styrelseledamöterna att bli entledigade av bolagsstämman. Vidare kan styrelsen bli skadeståndsskyldig för underlåtenhet att följa en bolagsstämmananvisning om den inte kan visa att anvisningen i fråga är undantagen från dess lydnadsplikt eller att den i vart fall inte har varit oaktsam då bedömningen gjordes att så var fallet.

Risken för att styrelseledamöterna entledigas och blir krävda på skadestånd då styrelsen inte agerar i enlighet med sin lydnadsplikt får anses vara större än risken för att en minoritetsaktieägare ska kräva styrelseledamöterna på skadestånd för underlåtenheten att agera i bolagets intresse. En minoritetsaktieägare bör vid en sådan skadeståndsprocess mot styrelsen ha svårt att bevisa att den har agerat oaktsam när den följt bolagsstämmans anvisning eftersom utgångspunkten är att styrelsen har en lydnadsplikt till bolagsstämmananvisningar, även om dessa är affärsmässigt okloka. Vidare lär det vara svårt för minoritetsaktieägare att visa på storleken av en ekonomisk skada. Till saken hör också att trots att en minoritet av bolagets aktieägare visserligen har rätt att väcka en skadeståndstalan för bolagets räkning enligt 29 kap. 5 § ABL så är detta relativt ofördelaktigt för minoritetsaktieägare. Utöver att de riskerar att få stå för sina egna processkostnader så innebär en framgångsrik skadeståndstalan i denna situation att det är bolaget som skadeståndet betalas till. Majoritetsaktieägaren har då relativt goda möjligheter att på egen hand besluta om hur bolaget ska disponera det skadeståndsbelopp som bolaget erhåller till följd av en framgångsrik skadeståndstalan mot styrelseledamöterna.

5.1.3 Principens omfattning

Av det ovan anförda bör ha framgått att styrelsen inte är skyldig att rätta sig efter anvisningar som uppenbart står i strid med bolagets intresse. Denna princip har sin grund i en gammal lagbestämmelse och många författare har velat lyfta upp detta numera borttagna lagstadgande till en allmän princip. Även om det accepteras att det numera är en allmän princip är principens innehåll oklart. Lagstiftarens ursprungliga tanke var att de fall som tidigare träffades av lagbestämmelsen även i framtiden skulle vara förbjudna på grund av att de strider mot generalklausulen och därmed även mot ABL. I regel så bör de situationer som tidigare omfattades av det uttryckliga lagstadgandet vara förbjudna därför att de strider mot materiella bestämmelser i ABL, huvudsakligen bestämmelserna om vinstsyftet och generalklausulen. Då

den allmänna uppfattningen är att det är en allmän princip att anvisningar som uppenbart står i strid med bolagets intresse är undantagna från styrelsens lydnadsplikt kan det dock även tänkas att flera anvisningar än enbart de som är ogiltiga därför att de står i strid med ett uttryckligt lagstadgande är undantagna från styrelsens lydnadsplikt. Förutsebarhets skäl talar dock för att utgå från lagregler för att principen ska få ett greppbart innehåll. Sannolikt bör anvisningar som uppenbart åsidosätter bolagets intresse i princip endast vara otillåtna då de strider mot ett lagstadgande i ABL, i annat fall blir principens omfång alltför oklart. I vart fall lär styrelsen ha goda möjligheter att hävda att den inte har varit oaktsam då den har gjort en laglighetsprövning och sedan verkställt en anvisning som inte strider mot någon regel i ABL tillämplig lag om årsredovisning eller bolagsordningen.

Vidare finns det oklarheter om vad som egentligen faller inom begreppet ”bolagets intresse”. Mot bakgrund av rättsfallet NJA 2013 s. 117 bör bolagets intresse ses som aktieägarnas gemensamma intresse, vilket också ger en rimlig förklaring till varför samtliga aktieägares samtycke sätter denna princip ur spel. Ett samtycke från samtliga aktieägare ses då som att aktieägarna fransäger både sig själva och bolaget rätten till skadestånd och att aktieägarna väljer att disponera över bolagets vinstsyfte.

För finsk rätts del ansågs det i vart fall tidigare att i de fall då bolagsstämman vid ett sammanträde fattade ett beslut som avvek från styrelsens förslag så låg det i regel nära till hands att fria styrelseledamöter från ansvar för vidtagna åtgärder även om verkställighet av beslutet sedan medförde att bolaget drabbades av en skada. Oaktsamhet kunde dock anses föreligga om styrelsen underlät att opponera sig mot ett beslut och att varna för konsekvenserna av det. Om bolagsstämman klart medvetet har fattat ett beslut med en för bolaget skadlig konsekvens bör det dock, annat än om beslutet strider mot lag, vara svårt att hålla styrelsen ansvarig om den sedan verkställer beslutet.¹⁸⁹ Detsamma bör gälla i Sverige även i dag och styrelsen bör i princip inte kunna hållas ansvarig när den följer bolagsstämmananvisningar om inte särskilda skäl medför att den ska ses som oaktsam. Skadeståndsskyldighet för styrelsens ledamöter kan tänkas komma i fråga om styrelsen uppsåtligt eller av oaktsamhet har lämnat oriktiga uppgifter som bolagsstämman sedan har lagt till grund för sitt beslutsfattande, om ändrade förhållanden inträffar mellan tidpunkten för bolagsstämmans beslut och tidpunkten då styrelsen ska vidta verkställighetsåtgärder eller om styrelsen bättre än bolagsstämman kan överblicka följderna av det fattade beslutet.¹⁹⁰ I de fall då det inträffar omständigheter som medför att förhållandena ändras mellan den tidpunkten då bolagsstämman har fattat ett beslut och tidpunkten för verkställandet av beslutet så kan styrelseledamöterna bli skadeståndsansvariga. I dessa fall får det anses ligga i deras uppdrag i bolaget att övervaka förändringar av konsekvenserna som ett verkställande skulle leda till mellan tidpunkten för beslutet och verkställandet.¹⁹¹

---

¹⁸⁹ Taxell, Bolagsledningens ansvar s. 43 f.

¹⁹⁰ Prop. 1975:103 s. 382 f. och Andersson m.fl., Aktiebolagslagen: en kommentar, kommentaren till 8 kap. 41 §, punkten 4.

¹⁹¹ Prop. 1975:103 s. 540 och SOU 1971:15 s. 216.

5.2 Straffbara handlingar och goda seder

I förarbetena till ABL 44 framgår det att beslut är nulliteter om de strider mot annan lag än ABL eller någon allmän rättsgrundsats som medför rättshandlingars ogiltighet.¹⁹² Detsamma bör i princip gälla även i dag och ett bolagsstämmebeslut bör i regel ses som ogiltigt då det strider mot en straffrättslig lag eller mot goda seder.¹⁹³ Detta kan motiveras med att det för att en bolagsstämmeanvisning över huvud taget ska anses föreligga krävs att det rör sig om förhållanden som bolagsstämman kan påverka och ett beslut som strider mot straffrättsliga regler och goda seder faller utanför bolagets kapacitet som juridisk person.¹⁹⁴

Goda seder är ett oklart begrepp och sannolikt kommer dess innehåll att variera med tiden och samhällsklimatet. Av den anledningen bör detta undantag från styrelsens lydnadsplikt tillämpas med restriktivitet. Exempel på sådant som bör kategoriseras som åtgärder som strider mot goda seder är anvisningar som är könsdiskriminerande.¹⁹⁵ Det kan tänkas att anvisningar vars verkställande skulle medföra att åtgärder vidtogs som skulle strida mot någon diskrimineringsgrund i Diskrimineringslag (2008:567) ska ses som ogiltiga för att de strider mot goda seder. Stattin ger inga konkreta exempel på anvisningar som kan tänkas stå i strid med goda seder, men nämner i en fotnot ett utländskt rättsfall där registreringen av ett aktiebolag upphävdes för att bolaget hade som verksamhetsföremålet att bedriva prostitution. Motiveringen till att registreringen upphävdes var att verksamheten kunde innefatta avtal som stred mot goda seder trots att verksamhetsföremålet inte hade ett innehåll som stred mot lag.¹⁹⁶ Östberg påpekar riktigt att åtgärder som strider mot goda seder i regel bör strida mot bolagets intresse, vilket gör att detta undantag från styrelsens lydnadsplikt knappast bör få någon större praktiskt betydelse.¹⁹⁷ Slutsatsen är att styrelsen bör vara restriktiv med att vägra att följa bolagsstämmeanvisningar på grund av att det strider mot goda seder och att mycket ska till för att detta undantag från styrelsens lydnadsplikt ska aktualiseras.

---

¹⁹² Prop. 1975:103 s. 413; SOU 1971:15 s. 246 och Nial, Till frågan om kompetensfördelning mellan stämma och styrelse i aktiebolag s. 335.

¹⁹³ Åhman, Behörighet och befogenhet i aktiebolagsrätten s. 735 f.

¹⁹⁴ Stattin, Företagsstyrning s. 200.

¹⁹⁵ Johansson, Bolagsstämma s. 96 och Åhman, Behörighet och befogenhet i aktiebolagsrätten s. 736.

¹⁹⁶ Stattin, Minoritetskydd och klander s. 78 f., fotnot 16.

¹⁹⁷ Östberg, Styrelseledamöters lojalitetsplikt s. 256.

5.3 Kärnan i kompetensfördelningen ej bibehålls

För att skapa en fast ordning, stadga och säkerhet i bolagsorganisationen är bestämmelserna om funktionsfördelningen mellan bolagsorganen tvingande och absoluta.¹⁹⁸ Dessa regler kan således inte åsidosättas ens med stöd av SAS-principen.¹⁹⁹ Tanken är att bolagsstämman inte får lämna så pass ingående anvisningar att styrelsen förlorar sig ställning som det organ i ett bolag som är ansvarigt för förvaltningen av bolagets angelägenheter.²⁰⁰

En styrelseledamots uppdrag att sköta förvaltningen av bolagets angelägenheter innefattar en skyldighet att sköta detta uppdrag på ett tillfredställande sätt.²⁰¹ Detta kan jämföras med aktieägare som inte har ett uppdrag i bolaget. Aktieägarna kan rösta efter sina egna intressen på bolagsstämman och de kan inte i egenskap av att vara aktieägare hållas ansvariga för misskötsel av något uppdrag.²⁰² Utgångspunkten är att aktieägare i princip inte har någon lojalitetsplikt mot bolaget.²⁰³ Om styrelsen i praktiken fräntas möjligheten att sköta förvaltningen av bolagets angelägenheter kan styrelsens ledamöter inte anses oaktsamma om förvaltningen sköts på ett felaktigt sätt och lagregler åsidosätts. Samtidigt kan ansvaret för skadliga åtgärder i denna situation svårligen överflyttas till aktieägarna i ett bolag.²⁰⁴ Att ålägga aktieägarna ett ansvar för bolagets förpliktelser skulle vidare strida mot den grundläggande tanken i aktiebolag som kommer till uttryck i regeln i 1 kap. 3 § ABL om att aktieägarna inte har något personligt betalningsansvar för bolagets förpliktelser.

Frågan är då hur bedömningen ska göras av om och när en anvisning från bolagsstämman strider mot kärnan i kompetensfördelningen och därmed är undantagen från styrelsens lydndsplikt.

Det kan tänkas att bolagsstämman utfärdar anvisningar i enstaka ärenden och att varje sådan anvisning sett separat inte kan anses medföra att styrelsens roll som ansvarig handhavare för förvaltningen av bolagets angelägenheter rubbas. Om det å andra sidan är fråga om att bolagsstämman lämnar flera anvisningar i olika detaljfrågor kan dessa anvisningar tillsammans innebära att styrelsens funktion som ansvarig handhavare för förvaltningen i bolaget åsidosätts, även om varje enskild anvisning i sig inte får denna effekt. Att närmare precisera vart denna gräns går är dock svårt.²⁰⁵ Som en allmän riktlinje för bolagsstämmans anvisningsrätt bör det anses vara tillåtet för bolagsstämman att lämna anvisningar till styrelsen

¹⁹⁸ Båvestam, Aktiebolagsstyrelsens möjligheter att delegera sina uppgifter med ansvarsreducerande verkan, JT 2000/01 s. 252–277 på s. 257 och prop. 1975:103 s. 416.

¹⁹⁹ Gregow, Om samtliga aktieägares samtycke och de rättsliga förutsättningarna för att åstadkomma bolagsstämmobeslut genom förenklade förfaranden, JT 2001/02 s. 742–771 på s. 745 f. och prop. 1975:103 s. 416.

²⁰⁰ Båvestam, Aktiebolagsstyrelsens möjligheter att delegera sina uppgifter med ansvarsreducerande verkan, JT 2000/01 s. 252–277 på s. 256 och prop. 1975:103 s. 236.

²⁰¹ Hemström och Giertz, Bolagens rättsliga ställning s. 164.

²⁰² Svernlöv, Styrelse- och VD-ansvar i aktiebolaget s. 30; Nicander, Lojalitetsplikt före, under och efter avtalsförhållanden, JT 1995/96 s. 31–49 på s. 45 och Stattin, Moderbolags skadeståndsrättsliga ansvar i koncernförhållanden, SvJT 1999 s. 873–901 på s. 876.

²⁰³ Dotevall, Aktiebolagsrätt s. 214 f.

²⁰⁴ Almlöf, Bolagsorganens reglering och dess ändamålsenlighet s. 211.

²⁰⁵ Stattin, Företagsstyrning s. 221 och Almlöf, Bolagsorganens reglering och dess ändamålsenlighet s. 212.

i enstaka åtgärder eller att lämna anvisningar om åtgärder som faller utanför bolagets normala förvaltningsverksamhet och således är av mer extraordinär karaktär för bolaget. Däremot bör styrelsen inte vara bunden av bolagsstämмоanvisningar av innebörden att bolagsstämmans godkännande krävs för vanligt förekommande åtgärder rörande bolagets förvaltning såsom köp och försäljning inom ramen för bolagets normala verksamhet.²⁰⁶ Vilka anvisningar som kommer att åsidosätta kärnan i ett bolags kompetensfördelning kommer att skilja sig åt mellan olika bolag beroende på vilken verksamhet de bedriver. En anvisning om att inte investera i andra bolag kan vara fullt tillåten i ett visst bolag men vara undantaget från styrelsens lydnessplikt på grund av att kärnan i kompetensfördelningen åsidosätts i ett annat bolag som har som affärsidé att investera i andra bolag.

Det ligger i sakens natur att anvisningar av mer principiell natur, exempelvis att styrelsen ska säga upp alla avtal eller utveckla en viss verksamhetsgren, medför en större risk att åsidosätta funktionsfördelningen i ett bolag på ett otillåtet sätt. Även anvisningar som har en lång livslängd är i regel mer ingripande i funktionsfördelningen än vad anvisningar som ska verkställas omedelbart är.²⁰⁷ När det är fråga om beslut av mer principiell natur så är dessa inte alltid utformade som anvisningar från bolagsstämman. En restriktiv tolkning av lagstadgandet i 8 kap. 41 § 2 st. ABL skulle därför leda till att dessa beslut inte anses som bindande för styrelsen eftersom de inte nödvändigtvis lever upp till kraven för att vara bolagsstämмоanvisningar.²⁰⁸

Slutsatsen blir att bolagsstämman i regel kan lämna bindande anvisningar till styrelsen om anvisningen avser åtgärder som ska vidtas vid enstaka tillfällen eller som rör ärenden som är av den mer ovanliga karaktären i ett bolag. I dessa fall lär kärnan i kompetensfördelningen inte åsidosättas. Då bolagsstämmans anvisningar är så pass ingripande i styrelsens förvaltning att kärnan i kompetensfördelningen anses åsidosättas är dessa anvisningar inte bindande för styrelsen. I och med att reglerna om kompetensfördelningen inte enbart är tillkomna i aktieägarnas intresse kan dylika anvisningar inte göras giltiga genom ett bolagsstämмоbeslut som samtliga aktieägare ställer sig bakom.

I de ärenden där styrelsen saknar kompetens att fatta beslut och har en rent verkställande funktion bör det inte finnas något större utrymme att argumentera för att bolagsstämman åsidosätter kärnan i kompetensfördelningen då den fattar beslut i ärenden där den har en exklusiv kompetens. Kärnan i kompetensfördelningen bör alltså endast kunna åsidosättas genom anvisningar som rör förvaltningen i ett bolag. Om en bolagsstämмоanvisning är att betrakta som en nullitet på grund av att den är för långtgående har styrelsen trots det friheten att vidta åtgärder inom ramen för sin förvaltningskompetens. Om styrelsen följer en i och för sig ogiltig bolagsstämмоanvisning innebär detta inte i sig att styrelseledamöterna har agerat oaktsamt. Vidare får risken för att de som har stått bakom en anvisning skulle ändra sig och driva en skadeståndprocess mot styrelsen och argumentera för att den inte hade en skyldighet att åtlyda anvisningen i fråga utan har agerat oaktsamt genom att rätta sig efter bolagsstämmans vilja ses som näst intill obefintlig. Precis som i fallet då anvisningar lämnas i förvaltningsfrågor av en majoritetsaktieägare kan således styrelsen i princip rätta sig efter även ogiltiga anvisningar utan att utsätta sig för någon reell risk att bli skadeståndsansvarig av den anledningen.

---

²⁰⁶ Nial, Till frågan om kompetensfördelning mellan stämman och styrelse i aktiebolag s. 338.

²⁰⁷ Stattin, Företagsstyrning s. 221.

²⁰⁸ Se avsnitt 3.1.

Om en bolagsstämmananvisning är bindande för styrelsen innebär det faktum att styrelsen inte verkställer anvisningen i fråga att det föreligger en presumtion för att den har agerat oaktsamt och därmed riskerar styrelsen att bli skadeståndsskyldig. Chansen för att en sådan skadeståndstalan kommer att föras mot styrelsen då den inte följer en anvisning får anses stor då en majoritet av aktieägarna har velat besluta om en åtgärd som styrelsen inte har vidtagit. Vidare är det högst sannolikt att bolagsstämman kommer att utnyttja sin möjlighet att entlediga styrelseledamöterna om det vägrar att följa anvisningar som bolagsstämman har beslutat om. En annan sak är att styrelsen sannolikt kommer klara sig undan ett skadeståndsansvar om den underlåter att följa en ogiltig bolagsstämmananvisning eftersom det då inte föreligger någon presumtion för att styrelsen har agerat oaktsamt.

6 Avslutande reflektioner

Tanken bakom styrelsens lydnadsplikt är att bolagsstämman är det överordnade organet i ett aktiebolag och att styrelsen på grund av aktiebolagens hierarkiska struktur har en skyldighet att rätta sig efter bolagsstämans vilja. Aktieägarna har av lagstiftaren tillförsäkrats rätten att, om de önskar, delta i beslutsfattandet i bolagets angelägenheter. Utgångspunkten är därför att det endast är beslut som fattats på en bolagsstämma som aktiverar styrelsens lydnadsplikt. Om så inte var fallet skulle aktieägarnas möjligheter att delta i beslutsfattandet i aktiebolagen bli en chimär. Om styrelsen agerar i strid med eller inte rättar sig efter en bolagsstämmananvisning är detta något som medför att styrelsen presumeras ha agerat oaktsamt och den löper därför en risk att bli skadeståndsskyldig gentemot bolaget. I den situation då det finns en anvisning som en majoritet av de på bolagsstämman angivna rösterna har stått bakom föreligger det en överhängande risk för att bolaget kommer att entlediga styrelsens ledamöter och potentiellt kommer att väcka en skadeståndstalan mot styrelsen om den inte följer en bolagsstämmananvisning.

Trots att det i egentlig mening endast är beslut som har fattats på en bolagsstämma som aktiverar styrelsens lydnadsplikt bör styrelsen i realiteten även rätta sig efter en majoritetsaktieägars vilja, även i de fall då denna vilja inte har kommit till uttryck genom en bolagsstämmananvisning. Om styrelsen inte rättar sig efter instruktioner som ges av en aktieägare som kan diktera bolagsstämans beslut är det inte långsökt att anta att styrelsen kommer att bli entledigad. I den situation som nu diskuteras då en instruktion till styrelsen inte utgör en bolagsstämmananvisning föreligger det visserligen inte någon presumtion för att styrelsen har agerat oaktsamt om den inte rättar sig efter instruktionen i fråga. Styrelsen kan därför förmodligen klara sig undan ett skadeståndsansvar för underlåtenhet följa instruktioner av den nu diskuterade karaktären, men lär inte bli långvarig i bolaget.

Även om en instruktion inte är att se som en bolagsstämmananvisning finns det inte något hinder mot att en styrelse beaktar åsikter från aktieägarna och det faktum att styrelsen rättar sig efter dylika instruktioner betyder inte i sig att den är oaktsam. Det ska mycket till för att en styrelse ska anses som oaktsam även om den vidtar åtgärder som är mindre lyckade sett ur ett affärsmässigt perspektiv. Om styrelsen rättar sig efter en instruktion som rör förhållanden som faller inom bolagsstämans exklusiva kompetensområde så kan styrelsen i dessa fall inte åstadkomma bindande rättshandlingar då det saknas ett behörighetsgrundande bolagsstämmanbeslut. Av den anledningen bör någon ersättningsgill skada i regel inte uppstå för ett bolag i denna situation.

Vidare är det ofördelaktigt att föra en skadeståndprocess i bolagets namn sett från en minoritetsaktieägars perspektiv och det är svårt för aktieägare att med framgång driva en skadeståndprocess i eget namn för att få ersättning för en indirekt skada. Den eller de aktieägare som väljer att driva en skadeståndprocess i bolagets namn riskerar dels att få stå för rättegångskostnaderna och inte ens vid ett eventuellt bifall till en skadeståndstalan kan de vara säkra på att få se några pengar eftersom majoritetsaktieägaren i stor utsträckning kan

disponera över bolagets medel. På grund av detta saknas det i regel någon som har incitament att driva en skadeståndprocess mot styrelsen när den följer instruktioner från en majoritetsaktieägare; majoritetsaktieägaren har fått som denna vill och minoriteten i ett bolag kommer att ha svårt att vinna framgång med en skadeståndstalan och har inte speciellt mycket att vinna i en sådan process. Om styrelsen rättar sig efter instruktioner från en majoritetsaktieägare som inte är anvisningar i lagens mening löper således styrelsen av den anledningen knappast någon reell risk för att drabbas av någon av de sanktioner som är förknippade med brott mot lydnadsplikten. Däremot bör den laglighetsprövning som styrelsen ska företa av formellt riktiga anvisningar även företas av instruktioner som styrelsen väljer att rätta sig. Om så inte sker kan styrelsen inte vara säker på att undgå skadeståndsansvar eftersom det föreligger en presumtion för att den har agerat oaktsamt om den vidtar åtgärder som strider mot ABL.

Då en bolagsstämмоanvisning visserligen föreligger men på något sätt är felaktig uppstår frågan hur styrelsen ska agera och när lydnadsplikten egentligen uppstår. Styrelsen får enligt 8 kap. 41 § 2 st. ABL inte verkställa anvisningar som strider mot ABL, tillämplig lag om årsredovisning eller bolagsordningen. Detta ska dock inte uppfattas som att styrelsen alltid riskerar att bli skadeståndsskyldig om den verkställer en bolagsstämмоanvisning innan dess att anvisningen har blivit giltig genom klanderpreskription. Den affärsmässiga miljö som styrelsen verkar inom gör att många beslut kräver ett snabbt agerande från styrelsens sida för att kunna verkställas och för att affärsmöjligheter inte ska gå om intet. Vidare har styrelsen ett visst utrymme att beakta sannolikheten för att en klandertalan ska föras mot ett beslut. Om ingen klandertalan förs mot ett beslut som är felaktigt i något avseende och beslutet blir giltigt genom klanderpreskription finns det inte något utrymme att i efterhand hålla styrelsen ansvarig för att den har verkställt ett bolagsstämmobeslut som var ogiltigt vid tidpunkten då verkställighetsåtgärderna vidtogs. Inte ens i de fall då ett bolagsstämmobeslut ogiltigförklaras av en domstol bör styrelseledamöterna ha en ovillkorlig skadeståndsskyldighet.

Det ska dock inte förnekas att det ligger nära till hands att hålla styrelsen skadeståndsansvarig om en anvisning skulle förklaras ogiltig av en domstol eftersom det är en omständighet som starkt talar för att styrelsen inte har gjort sin laglighetsprövning enligt 8 kap. 41 § 2 st. ABL på ett tillfredställande sätt. I en situation då en aktieägare har bemödat sig med att driva en klanderprocess är det inte heller orimligt att anta att denna aktieägare även kommer att driva en skadeståndprocess mot styrelsen, varför styrelsen vid osäkerhet om en bolagsstämмоanvisnings förenlighet med ABL, tillämplig lag om årsredovisning och bolagsordningen bör avvakta med verkställandet av beslutet till dess att klanderpreskription inträder för att vara säker på att undgå att bli skadeståndsskyldig.

Om ett *per capsulam*-förfarande har används för att lämna en bolagsstämмоanvisning, vilket kräver samtliga aktieägares samtycke, så kan detta innebära två saker (i) en giltig bolagsstämмоanvisning kan åstadkommas trots formella fel och (ii) styrelsen behöver i princip inte pröva om en anvisning strider mot en materiell skyddsregel som är uppsatt i aktieägarnas intresse. Den laglighetsprövning som styrelsen är skyldig att göra ska i denna situation behöva således endast ske med avseende på tredjemans intresse. En anvisning som

har formen av ett *per capsulam*-beslut ses som en giltig bolagsstämмоanvisning och ska verkställas direkt av styrelsen om inga regler som skyddar tredjeman åsidosätts.

Vid underlåtenhet att pröva giltigheten av bolagsstämмоanvisningar riskerar styrelsen att bli skadeståndsskyldig i förhållande till tredjeman om denna lider skada till följd av att styrelsen inte har genomfört sin laglighetsprövning på ett aktsamt sätt och därmed agerar i strid med ABL. I förhållande till bolaget är det mer avlägset att styrelsen skulle bli skadeståndsskyldig för underlåtenhet att pröva lagligheten av bolagsstämмоanvisningar. Utgångspunkten är att beslut i bolaget fattas med absolut majoritet och det är endast i undantagsfall som ett beslut ska ses som ogiltigt därför att det strider mot en aktieägarskyddsregel såsom generalklausulen, likhetsprincipen, bolagets vinstsyfte eller det verksamhetsföremål som ett bolag har. Domstolar prövar i regel inte affärsmässigheten av ett bolagsstämmobeslut, varför det ska mycket till för att materiella skyddsbestämmelser ska bli tillämpliga med avseende på den interna bolagsrelationen. Utgångspunkten är att bolagsstämman ska vara det högsta beslutande organet i ett bolag och styrelsens laglighetsprövning är inte tänkt att övergå till en vetorätt mot bolagsstämmobeslut. Då det föreligger formella fel i ett bolagsstämmobeslut, exempelvis då en jävig aktieägare har tillåtits att rösta, är det inte alltid det kan sägas uppstå en ersättningsgill skada för bolaget. Vissa formella fel kan styrelsen vidare helt bortse från då den gör sin laglighetsprövning med stöd av kausalitetsprincipen. Vidare finns det utrymme för styrelsen att trots att ett bolagsstämmobeslut är behäftat med fel omedelbart verkställa beslutet i hopp om att felet kommer att läkas genom klanderpreskription, vilket medför att styrelsen inte i efterhand kan hållas ansvarig för verkställighetsåtgärder. Följaktligen bör styrelsen inte ens i de fall då ett beslut inte fattas genom ett *per capsulam*-förfarande i realiteten ha en speciellt långtgående prövningsskyldighet med avseende på anvisningars förenlighet med ABL i aktieägarnas intresse.

Styrelsen anses inte vara skyldig att följa bolagsstämмоanvisningar som uppenbart strider mot bolagets intresse eller att rätta sig efter anvisningar om att företa en straffbar handling eller agera i strid mot goda seder. Vidare anses styrelsen inte bunden av anvisningar från bolagsstämman som är så pass ingående att kärnan i kompetensfördelningen i ett aktiebolag skulle åsidosättas om styrelsen rättade sig efter dem. Detta sista undantag från styrelsens lydnadsplikt är till sin natur sådant att det inte bör aktualiseras i frågor där bolagsstämman har exklusiv kompetens att fatta beslut. För att avgöra om kärnan i kompetensfördelningen ska anses åsidosättas genom bolagsstämmans anvisningar bör det ske en helhetsbedömning av huruvida styrelsen förlorar sin självständiga ställning eller inte. Detta undantag från styrelsens lydnadsplikt bör i regel endast aktualiseras då bolagsstämman ger en stor mängd anvisningar eller då anvisningarna i fråga är av mer principiell karaktär och hindrar styrelsen från att vidta åtgärder som får ses som normala i den verksamhet som bolaget bedriver. I de fall då anvisningar är av en mer generell karaktär rör vi oss dock i en gråzon på om det över huvud taget föreligger en anvisning eftersom anvisningar ska ha en imperativ karaktär som mer principiella beslut kan sakna. Sannolikt ska mycket till för att kärnan i kompetensfördelningen ska anses åsidosatt och i princip ska det röra sig om att styrelsen i praktiken styrs av bolagsstämman. Detta undantag från styrelsens lydnadsplikt tycks vara motiverat av att någon ska kunna hållas ansvarig i förhållande till tredjeman för åtgärder som vidtas i bolaget.

Det interna skadeståndet lär knappast aktualiseras när styrelsen lyder bolagsstämman i större utsträckning än den nödvändigtvis är skyldig att göra eftersom det är svårt att tänka sig att bolaget kommer att lida en skada i en sådan situation. Om en anvisning är ogiltig har styrelsen att på eget ansvar sköta förvaltningen av bolagets angelägenheter. Sannolikheten får anses hög för en styrelse som, visserligen med laglig rätt och utan att ledamöterna riskerar att bli skadeståndsskyldiga, vägrar att följa bolagsstämmans anvisningar inte kommer att bli särskilt långvarig. En sak är att om någon skyddsregel åsidosätts genom en anvisning så kan styrelsen hållas ansvarig för det och den kan i denna situation inte undgå ansvar för att en ogiltig anvisning ligger till grund för dess agerande. När styrelsen i denna situation ska ta ställning till om den ska rätta sig efter bolagsstämmans vilja eller ej bör den i praktiken för att undvika att drabbas av sanktioner bortse från om en anvisning är ogiltig för att den åsidosätter kärnan i kompetensfördelningen och endast pröva om ett verkställande av anvisningen skulle medföra ett åsidosättande av någon bestämmelse i ABL, tillämplig lag om årsredovisning eller bolagets bolagsordning.

Undantaget från styrelsens lydnadsplikt då en anvisning uppenbart strider mot bolagets intresse anses ha karaktären av en allmän princip. Detta undantag har en nära koppling till styrelseledamöternas lojalitetsplikt och tycks innebära att sysslomannarättsliga regler påverkar styrelseledamöternas uppdrag. Sannolikt får detta undantag dock endast aktualitet i extrema situationer eftersom utgångspunkten är att aktieägarna har friheten att fatta beslut i bolagets angelägenheter och de anses ha rätt att besluta om åtgärder som i och för sig skulle kunna ådra bolaget en skadeståndsskyldighet om de finner det önskvärt. I de fall då förhållandena ändras mellan tidpunkten för beslutet och tidpunkten för verkställandet eller möjligtvis om det är uppenbart att bolagsstämman inte har insett vad konsekvenserna av ett beslut kommer att bli kan detta undantag dock bli tillämpligt och styrelsen bör då inte verkställa anvisningen. Principen om att anvisningar som uppenbart strider mot bolagets intresse är att se som en aktieägarskyddsregel som kan åsidosättas med SAS-principen. Trots detta anses dylika beslut inte bli giltiga genom klanderpreskription. Hur detta systematiskt hänger ihop är något svårförklarligt, men kan motiveras utifrån att de sysslomannarättsliga reglerna om lojalitetsplikten påverkar styrelseledamöternas skyldigheter och att det med en annan tolkning inte skulle vara möjligt att ålägga styrelsen en skyldighet att inte verkställa bolagsstämmans beslut vid ändrade förhållanden.

Det kan ifrågasättas om principen om att anvisningar som uppenbart strider mot bolagets intresse inte ska verkställas har ett eget liv eller om det snarare är en samlingsregel för vissa beslut som strider mot materiella skyddsregler i ABL såsom vinstsyftet och generalklausulen. Det är i vart fall svårt att tänka sig att styrelsen skulle anses oaktsam om den rättar sig efter en anvisning som inte strider mot vinstsyftet i ett bolag eller som kan anses innebära ett otillbörligt gynnande av en aktieägare om anvisningen trots detta skulle anses uppenbart strida mot bolagets intresse.

På grund av den hierarkiska organisationen i aktiebolag används bolagsstämman anvisningar som måttstock för att bedöma om styrelseledamöterna har varit oaktsam i skadeståndssammanhang. Styrelsen har visserligen en skyldighet att pröva lagligheten av anvisningar, men det ska mycket till för att styrelsen ska anses ha rätt att åsidosätta en

anvisning från bolagsstämman. I realiteten utsätter sig styrelsen för större risker om den väljer att åsidosätta en anvisning just eftersom ledamöterna riskerar att entledigas och sannolikheten för att en skadeståndsprocess kommer att föras av bolaget mot styrelsen för underlåtenheten att följa en anvisning bör i regel vara stor. Styrelsen har en i lag vittgående kompetens att vidta åtgärder rörande förvaltningen i ett bolag och trots att det ibland med fog kan ifrågasättas om en anvisning är giltig bör styrelsen i många fall kunna agera i enlighet med andra instruktioner än bolagsstämmoanvisningar utan att för den sakens skull kunna klandras för att ha agerat oaktsamt. I regel uppstår inte heller någon ersättningsgill skada för ett bolag i dessa situationer. Risken för att en skadeståndstalan ska föras mot styrelsen i dessa fall får anses som liten eftersom aktieägarna i regel saknar incitament att föra en sådan talan. Slutsatsen är att det föreligger en diskrepans mellan styrelsens lydnadsplikt och de sanktionssystem inom aktiebolagsrätten som är kopplat till lydnadsplikten.

Avslutningsvis kan sägas att styrelsens lydnadsplikt i realiteten sannolikt är mer omfattande än vad den framstår som vid första anblick på så sätt att en styrelse som vill undvika att drabbas av de sanktioner som är förknippade med lydnadsplikten bör rätta sig efter fler instruktioner än enbart bolagsstämmoanvisningar. Om en skadeståndsprocess förs mot styrelseledamöterna kan det dock vara av intresse för styrelsen att argumentera mot att en bolagsstämmoanvisning har förelegat för att komma ifrån den presumerande effekten i frågan om styrelsen har varit oaktsam som existensen av en bolagsstämmoanvisning medför.

De undantag som finns från lydnadsplikten som diskuteras i avsnitt 5 tycks framförallt vara till för att kunna motivera styrelseledamöternas skadeståndsansvar gentemot tredjeman. I förhållande till bolaget och aktieägarna bör styrelsen i relativt vid omfattning och utan att dess ledamöter riskerar att bli skadeståndsskyldiga kunna verkställa anvisningar utan att någon ingående laglighetsprövning har gjorts med avseende på aktieägarnas intresse. Mot bakgrund av att styrelsen agerar i en affärsmässig miljö där risktagande förekommer och av att domstolarna som utgångspunkt inte prövar affärsmässigheten i åtgärder som vidtas i ett bolag omfattar styrelsens prövningsskyldighet enligt 8 kap. 41 § 2 st. ABL i realiteten sannolikt endast en prövning i tredjemans intresse. För att styrelseledamöterna ska undgå de sanktioner som kan aktualiseras vid brott mot lydnadsplikten, skadestånd och entledigande, bör styrelsen endast vägra att verkställa åtgärder som strider mot reglerna om skyddet för det egna bundna kapitalet och andra regler som skyddar tredjeman. Prövningsskyldighet av bolagsstämmoanvisningar är således i realiteten mindre omfattande än vad lagen ger sken av.

Käll- och litteraturförteckning

Offentliga tryck

Propositioner

Prop. 1910:54. Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen med förslag till lag om aktiebolag och till lag om vissa ändringar i lagen om handelsbolag och enkla bolag den 28 juni 1895; gifven Stockholms slott den 28 januari 1910

Prop. 1975:103. Aktiebolagslag, m.m.

Prop. 1997/98:99. Aktiebolagets organisation.

Prop. 2004/05:85. Ny aktiebolagslag.

Statens offentliga utredningar

SOU 1941:9. Lagberedningens förslag till lag om aktiebolag m.m.

SOU 1971:15. Förslag till aktiebolagslag m.m. Betänkande angivet av aktiebolagsutredningen.

SOU 1995:44. Aktiebolagets organisation. Delbetänkande av Aktiebolagskommittén.

SOU 2001:1. Ny aktiebolagslag. Slutbetänkande av Aktiebolagskommittén.

SOU 2009:34. Förenklingar i aktiebolagslagen m.m.

Litteratur

Almlöf, Hanna, *Bolagsorganens reglering och dess ändamålsenlighet. En aktiebolagsrättslig studie om ägarledda bolag*, Jure förlag AB. Stockholm 2014.

Andersson, Jan, *Kapitalskyddet i aktiebolag. En lärobok*, 6 u. LitteraturCompagniet AB. Stockholm 2010.

- Andersson, Sten, Johansson, Svante och Skog, Rolf, *Aktiebolagslagen. En kommentar*, Internetutgåva uppdaterad per den 1 mars 2016. (tillgänglig 13 december 2016, Zeteo)
- Arvidsson, Niklas, *Associationsrättsligt samtycke och skadestånd. Särskilt om förhållandet mellan samtyckesprincipen och associationsintresset*, SvJT 2014 s. 653-661.
- Bergström, Clas och Samuelsson, Per, *Aktiebolagets grundproblem*, 5 u. Norstedts Juridik AB, Stockholm, 2012.
- Bogdan, Michael, *Komparativ rättskunskap*, 2 u. Norstedts Juridik AB, Stockholm, 2003.
- Båvestam, Urban, *Aktiebolagsstyrelsens möjligheter att delegera sina uppgifter med ansvarsreducerande verkan*, JT 2000/01 s. 252-277.
- Båvestam, Urban, *Särskild granskning-frågor för stämmobehandling* i Svernlöv (red.), *Bolagsstämma* s. 39-67, Jure Förlag AB s. Stockholm, 2014.
- Dahlman, Christian, *Neutralitet i juridisk forskning*, Studentlitteratur AB, Lund, 2006.
- Dotevall, Rolf, *Aktiebolagsrätt: fördjupning och komparativ belysning*. Norstedts Juridik AB, Stockholm, 2015.
- Dotevall, Rolf, *Bolagsledningens skadeståndsansvar*, 2 u. Norstedts Juridik AB, Stockholm, 2008.
- Gregow, Johan, *Om samtliga aktieägares samtycke och de rättsliga förutsättningarna för att åstadkomma bolagsstämmobeslut genom förenklade förfaranden*, JT 2001/02 s. 742-771.
- Hagströmer, Johan, *Om aktiebolag enligt svensk rätt*. Akademiska Boktryckeriet E. Berling, Upsala, 1872.
- Hemström, Carl och Giertz, Magdalena, *Bolagens rättsliga ställning: om enkla bolag, handelsbolag, kommanditbolag och aktiebolag*, 10 u. Norstedts Juridik AB, Stockholm, 2013.
- Johansson, Svante, *Bolagsstämma*. Juristförlaget, Stockholm, 1990.
- Johansson, Svante, *Interimistiska åtgärder vid aktiebolagsrättsliga processer: Något om tillämpningen av 15 kap. RB vid processer grundade på aktiebolagslagen*, SvJT 1991 s. 601-616.
- Johansson, Svante, *Svensk associationsrätt i huvuddrag*, u 11. Norstedts Juridik AB, Stockholm, 2014.
- Kleineman, Jan, *Rättsdogmatisk metod* i Korling och Zamboni (red.) *Juridisk metodlära*, s. 21-45, Studentlitteratur, Lund, 2013.
- Moberg, Krister, *Några frågor kring ett av aktiebolagslagens nullitetsfall*, i Flodgren (red) *Vänbok till Axel Adlercreutz*, s. 299-307, Juristförlaget, Lund, 2007.

- Nerep, Erik, *Aktiebolagsrättslig analys: ett tvärsnitt av nyckelfrågor*, Mercurius, Stockholm, 2003.
- Nerep, Erik, *Klander av bolagsstämmobeslut* i (Svernlöv (red.), *Bolagsstämma*, s. 69-86, Jure Förlag AB, Stockholm, 2014.
- Nerep, Erik, Adestam, Johan, och Samuelsson, Per, *Aktiebolagslag (2005:551) 7 kap. 1 §*, Lexino 2015-09-22. (tillgänglig 13 december 2016, Karnov)
- Nerep, Erik och Samuelsson, Per, *Aktiebolagslag (2005:551) 8 kap. 41 §*, Lexino 2013-02-01. (tillgänglig 13 december 2016, Karnov)
- Nial, Håkan, *Om klanderbara och ogiltiga bolagsstämmobeslut*, Siösteens Boktryckeri, Stockholm, 1934.
- Nial, Håkan, *Till frågan om kompetensfördelning mellan stämma och styrelse i aktiebolag* i Grönfors (red), *Festskrift till Knut Rodhe: Studier i krediträtt och associationsrätt*, s. 329-346, Norstedt, Stockholm, 1976.
- Nicander, Hans, *Lojalitetsplikt före, under och efter avtalsförhållanden*, JT 1995/96 s. 31-49.
- Peczenik, Aleksander, *Juridikens teori och metod. En introduktion till allmän rättslära*, Norstedts Juridik AB, Stockholm, 1995.
- Pehrson, Lars, *Lagstiftning och forskning inom den centrala förmögensrätten - Aktiebolags- och börsrätt*, SvJT 1988 s. 262-280.
- Sandgren, Claes, *Rättsvetenskap för uppsatsförfattare: ämne, material, metod och argumentation*, Upplaga 3, Norstedts Juridik AB, Stockholm, 2015.
- Sandström, Torsten, *Svensk aktiebolagsrätt*, 5 u., Norstedts Juridik AB, Stockholm, 2015.
- Sevenius, Robert, *Praktisk bolagsstyrning. Roller, uppgifter och ansvar*, Bonnier Utbildning, Stockholm, 2010.
- Sjöman, Erik, *Bolagsordningen, aktieägaravtalet och minoriteten* i Svernlöv (red.), *Aktiebolagslagens minoritetsskydd*, s. 49-74, Stockholm Centre for Commercial Law, Stockholm, 2008.
- Skog, Rolf, *Rodhes Aktiebolagsrätt*, 24 u, Norstedts Juridik AB, Stockholm, 2014.
- Stattin, Daniel, *Företagsstyrning: En studie av aktiebolagsrättens regler om ägar- och koncernstyrning*, 2 u, Uppsala universitet, Uppsala, 2008.
- Stattin, Daniel, *Minoritetsskydd och klander* i Svernlöv (red.), *Aktiebolagslagens minoritetsskydd*, s. 75-107, Stockholm Centre for Commercial Law, Stockholm, 2008.
- Stattin, Daniel, *Moderbolags skadeståndsrättsliga ansvar i koncernförhållanden*, SvJT 1999 s. 873-901.

Stattin, Daniel, *Om aktieägaravtal*, JT 2004/05 s. 99–112.

Strömholm, Stig, *Användning av utländskt material i juridiska monografier. Några anteckningar och förslag*, SvJT 1971 s. 251-263.

Svernlöv Carl, *Justeringar i 29 kap. aktiebolagslagen*, JT 2009/10 s. 211-222.

Svernlöv, Carl, *Styrelse- och VD-ansvar i aktiebolaget: en introduktion*, 2 u., Norstedts Juridik AB, Stockholm, 2012.

Taxell, Lars Erik, *Aktiebolagets organisation*, Åbo Akademi, Åbo, 1983.

Taxell, Lars Erik, *Ansvar och ansvarsfördelning i aktiebolag*, Åbo Tidnings och Tryckeri Aktiebolag, Åbo, 1963.

Taxell, Lars Erik, *Bolagsledningens ansvar Några riktlinjer*, 4 u., Åbo Akademi, Åbo, 2001.

Åhman, Ola, *Behörighet och befogenhet i aktiebolagsrätten. Om aktiebolagets ställföreträdare och gränserna för deras representationsrätt*, Iustus Förlag, Uppsala, 1997.

Östberg, Jessica, *Styrelseledamöters lojalitetsplikt - Särskilt om förbudet att nyttja affärsmöjligheter*, Jure Förlag AB, Stockholm, 2016.

Rättfallsförteckning

HovR i Västra Sverige dom 28 maj 2004 T 4403-03.

NJA 1935 s. 357.

NJA 1936 s. 684.

NJA 1960 s. 698.

NJA 1965 s. 466.

NJA 1967 s. 313.

NJA 1981 s. 1117.

NJA 1990 s. 286.

NJA 1993 s. 182.

NJA 2008 s. 796.

NJA 2013 s. 117.

NJA 2015 s. 466.

RH 2012:33.